

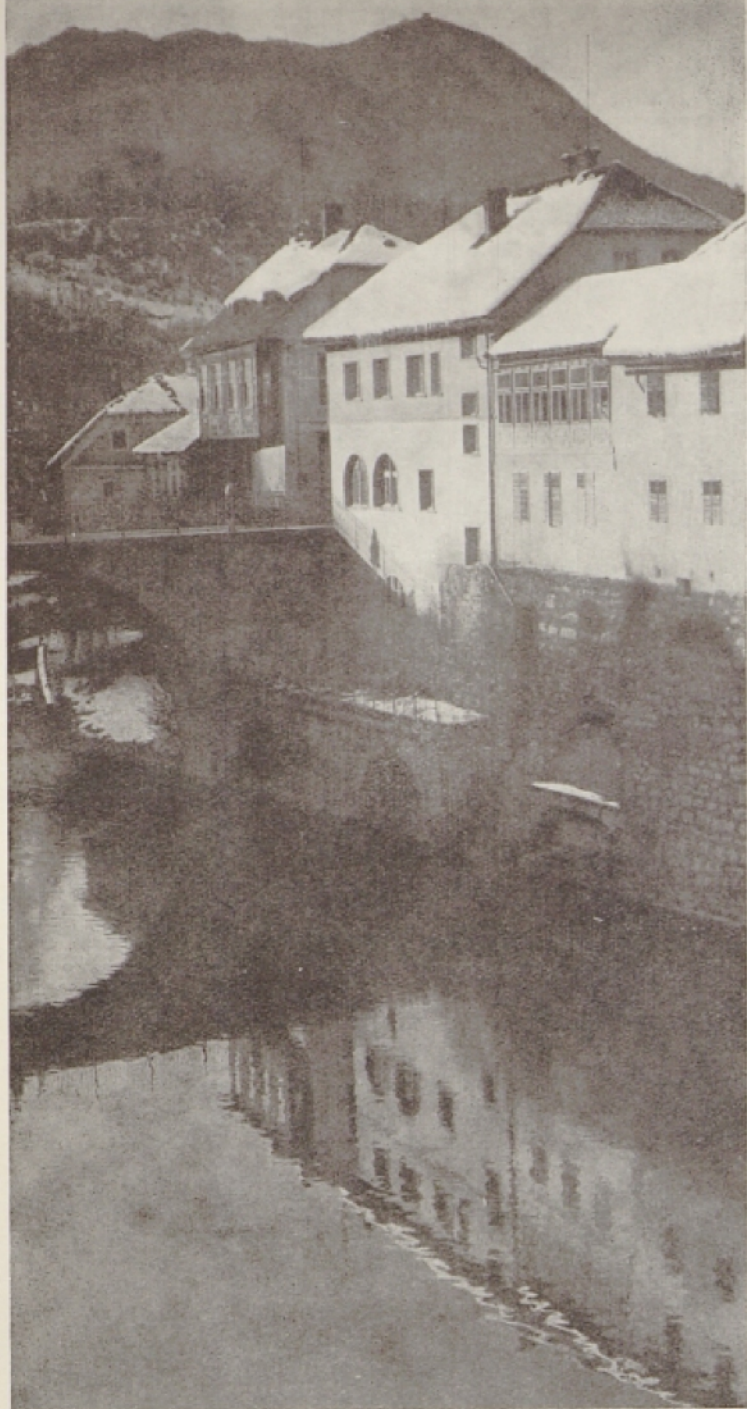

1

Januar 1963

RODNA GRUDA

II 130327

II 130327
+

JANUAR 1963

10. LETO ŠT. 1

RODNA GRUDA**ZIMA VRŠČAJ**

Našim bralcem ob začetku leta 1963

Zbirajmo gradivo za zgodovino slovenskega izseljenstva

ALBIN ZABRIC

Moj nonič

DRAGO KRALJ

Beograd — od drevesa sredi hudournika do evropskega velemera

MARJAN KRALJ

Iskra

Po domači deželi

Obiski za utrditev miru in sporazumevanje med narodi

Jugoslavija in GATT

LOJZE KRAKAR

Hodil po zemlji sem naši

Dragi prijatelji

S. L.

Fašistični zločin v Bonnu

Kulturni zapiski

FRANCE VURNIK

Nove knjige na slovenskem knjižnem trgu

NIKO GRAFENAUER

Januarski zapis (pesem)

CIRIL BERGLES

Iz naših gledališč

M. R.

Kranjski Janezi pod piramidami

ELA PEROCI

Dragi slovenski otroci

v daljnih deželah

Muca copatarica

VIDE PETKOVŠEK

V ledu in snegu Matterhorna

INA SLOKAN

Naši ljudje po svetu

VPRAŠANJA IN ODGOVORI**PISEJO NAM****NAŠI ZASTOPNIKI****SLIKA NA NASLOVNI STRANI: RAJKO RANFL**

Panorama Skofje Loke

SLIKA NA PRVI NOTRANJI STRANI**PLATNIC: RAJKO RANFL**

Motiv iz Skofje Loke

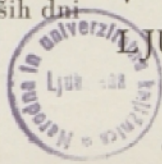
Domači kraji — že sama beseda ima svoj čar. Topla je, kakor je bila nekoč samo materina dlan. Ustavimo se danes na Gorénjskem, v Škofji Loki, ki je eno najstarejših slovenskih mest. V sivo davnino sega njena zgodovina. Čeprav živi kakor vsi drugi slovenski kraji, v živem utripu novega časa, Skofja Loka še danes skrbno varuje tudi vse, kar ji je zlahtnega in značilnega pustila preteklost. Stare hiše ob Kamnitem mostu, ki že stoletja ogledujejo v vodi svoj markantni, nikoli postarani obraz, so kot babice, ki pripovedujejo otrokom naših dni pravljice sive davnine.

ILUSTRIRANA
REVIJA
SLOVENSKE
IZSELJENSKE
MATICE

V

LJUBLJANI

Rodno grudo izdaja Slovenska izseljenska matica v Ljubljani. Izhaja dvanajstkrat na leto. Letna naročnina za prekomorske države je 4 dolarje. Poštnina plačana v gotovini. Ureja uredniški odbor. Glavna urednica prof. Zima Vrščaj. Uredništvo in uprava: Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, Cankarjeva 1/II. Rokopisov in slik, ki jih nismo naročili, ne vračamo. Čekovni račun pri Komunalni banki 600-11/3-755

PO-318/1964

Našim bralcem ob začetku leta 1963

Z letom 1963 stopa Rodna gruda v svoje deseto leto. Pomemben jubilej, ki ga praznujemo hkrati z deseto obletnico Slovenskega izseljenskega koledarja in leto dni za deseto obletnico ustanovitve Slovenske izseljenske matice. Deset let izseljenskega tiska je torej za nami in lepo bi bilo, če bi to delo ocenili predvsem vi, naši bralci širrom po svetu, ki revijo že deset let prebirate. Vi povejte, ali smo zadovoljivo izpolnili nalogo, ki nam jo je naložila ob svoji ustanovitvi izseljenska matica. Vseh deset let smo se trudili po svojih močeh — od prvih urednikov in uredniških odborov, sodelavcev, fotografov in slikarjev, pesnikov in pisateljev, stavcev in tiskarjev, do današnjega dne — da bi na straneh revije oživiljali podobo vaše stare domovine, takšne, kakršna je bila v vašem srcu in spominu takrat, ko ste jo zapuščali, in da bi hkrati prikazali njeno današnjo podobo; da bi prikazali njen razvoj od prvih pojavnih let vse do današnjega dne.

Na približno 5200 straneh Rodne grude v devetih letih se je zvrstila dolga in pisana vrsta prikazov in novic iz našega gospodarstva, iz rasti naše industrije, kmetijstva, turizma, prometa, gradbeništva; prikazov iz življenja naše kulture, prosvete, šolstva; prikazov o velikih družbenih spremembah, ki jih je doživelo slovensko in jugoslovansko ljudstvo.

Tudi v bodoče bomo skrbeli za bogat program Rodne grude. Naše vodilo bo, izpolniti željo izseljencev po lepih slikah; čimveč posnetkov iz krajev, od koder ste se izselili, kjer še žive vaši sorodniki, kjer ste preživeli svojo mladost. Na straneh revije pa naj se vrste tudi podobe zgodovinsko pomembnih in turističnih krajev ter drugih slovenskih in jugoslovanskih posebnosti in lepote. Zlasti pa naj posnetki prinašajo novice o gradnji na našem podežlju in v mestih. Slike naj pokažejo tudi vsakdanje življenje našega človeka, njegovo delo, razvedrilo, prosti čas. Novice v besedi iz posameznih krajev naj izpopolnjujejo te podatke v slikah. Sproti bomo obveščali naše bralce o novicah v našem kulturnem življenju; gledališču, filmu, likovni umetnosti,

glasbenih dosežkih, o najpomembnejših knjigah, ki jih tiskajo naše založbe, o delih za amaterske odre ter o naši književnosti nasploh. Poročali bomo o mladih talentih na vseh področjih umetnosti ter objavljali dela nekaterih mlajših pisateljev in likovnih ustvarjalcev poleg starejših.

Tudi o pomembnih športnih dogodkih bomo poročali kakor tudi o drugih večjih uspehih mladih ljudi.

Obdržali bomo še naprej rubriko BERITE, OTROCI, kjer boste našli nekaj branja za vaše otroke in vnuke, nadaljevali pa bomo tudi prevode nekaterih krajših člankov ali izvlečkov člankov v angleščini, francoščini, španščini in nemščini — z nekaterimi jezikovnimi pojasnili za tiste, ki si želijo utrditi znanje slovenskega jezika.

Rubriko Vprašanja in odgovori bomo razširili, kajti vprašanj prihaja na Slovensko izseljensko matico čedalje več. Obdržali bomo seveda tudi rubriko o delovanju izseljenskih društev in organizacij. Zato vabimo vse dopisnike, naj živo nadaljujejo svoje delo, organizacije in društva pa prosimo, naj pridobe še nove dopisnike, da bomo lahko sproti poročali o razgibanem življenju naših izseljenskih društev. Tako bomo s skupnimi močmi nadaljevali delo v Rodni grudi.

Ni lahka naša naloga. Revija je namenjena vsem našim izseljencem, ki jo želijo brati; starejšim rodovom, ki so se pred desetletji izselili z rodne zemlje, pa njihovim sinovom in vnukom, ki še komaj berejo materinščino svojih staršev in starih staršev; poznejšim izseljencem, ki so zapustili domovino mnogo pozneje, med vojno, po vojni in v zadnjih letih. Tistim, ki so v tujini našli svoj drugi dom in se tam uveljavili, pa tistim, ki se niso znašli in hrepenijo po vrnitvi v stari kraj. Tistim, ki imajo življenje že za seboj, pa tistim, ki so šele začeli prav živeti. Tistim, ki obiskujejo Jugoslavijo večkrat, pa tistim, ki je po svoji izselitvi še niso obiskali ali pa je še sploh niso nikdar videli, ker so se rodili v novi deželi, pa so jim starši vcepili zanimanje za njihovo rodno domovino. Revija je namenje-

Kakor vsako leto sta tudi letos predsednik Tito in njegova soproga pričakala novo leto v veseli družbi

Letos so ju imeli v svoji sredi Zagrebčani

na trem rodovom, ljudem različne starosti, ki žive v različnih deželah, v različnih razmerah, v različnih okoljih, ki imajo različne možnosti za obisk starega kraja. Namenjena je tistim, ki prihajajo na obisk k sorodnikom, pa tistim, ki prihajajo kot turisti. In tistim, ki bi radi prišli, pa ne morejo, ker nimajo sredstev, ali ker so predaleč, ali ker nimajo komu prepustiti novega doma in družine... in končno tistim, ki bi radi prišli, pa jim napačen ponos brani, da bi prišli na obisk, čeprav bi lahko prišli. Namenjena je naša revija ljudem, ki različno sodijo o našem življenju in razvoju v Jugoslaviji, pa ljudem, ki z ljubeznijo spremljajo to življenje in ta razvoj; ljudem, ki so brezbrizni za ta razvoj in jih vežejo na staro domovino samo še otroški spomini... Različno mislijo na staro domovino vsi ti naši izseljeni rojaki, različno živijo in različne so njihove možnosti in želje za vzdrževanje stikov z njo.

Eno pa jim je skupno: hrepenenje, nezadržno, silno, boleče. Hrepenenje po rodnem kraju, po deželi, kjer je cvetelo vaše otroštvo, kjer so se vrstile vaše otroške igre, kjer ste začeli spoznavati življenje, kjer ste se začeli zavedati samega sebe... Z večjo ali manjšo močjo vas veže to silno čustvo, ki ga ne morete zatajiti in ne udušiti, čeprav ste našli drugi dom in drugo domovino, drugi življenjski prostor. Res je, čas izleči in omili marsikatero bolečino in tudi domotožje omili. Vendar, nekaj govori kar naprej v vas: zakaj bi je ne obiskali, te lepe majhne dežele med morjem in planinami, te dežele, iz katere smo doma, ki jo tolikokrat imenujemo v zvezi s pomembnimi mednarodnimi dogajanja, o kateri toliko vemo iz časov druge svetovne vojne, ki hodi tako samostojno in uspešno razvojno pot!

Res, zakaj bi je ne obiskali!

Obiščite jo; domovina vas bo lepo sprejela.

Zbirajmo gradivo za zgodovino slovenskega izseljenstva

Na zgodovino slovenskega izseljenstva v ZDA in drugih deželah po svetu ne moremo gledati drugače kakor na sestavni in nepogrešljivi del celotne zgodovine slovenskega naroda. Zato je skrajni čas, da dokončno zberemo zgodovinsko gradivo in se lotimo pisanja zgodovine ameriških in drugih Slovencev, ker so pionirji in poznavalci prvih začetkov našega izseljenstva že v letih, a mnogi izmed njih, žal, že pokojni. Znanstveno je treba ugotoviti družbeno-politične in gospodarske vzroke v stari domovini, ki so prisilili naše prve izseljence in za njimi druge generacije, da so odhajali na tuje. Treba je zbrati vse gradivo in poiskati vse vire, ki bi nam pomagali osvetliti posamezna obdobja njihovega izseljevanja od druge polovice XIX. stoletja naprej, prikazati, kako in koliko so se uveljavili v tujih deželah, oceniti njihovo socialno prilagoditev v novem okolju ter njihov delež v gospodarskem napredku dežele, v kateri so se kot delovna sila naselili. Treba je objektivno prikazati delež mnogih izseljenskih organizacij in drugih združenj ter posameznikov v delavskih gibanjih dežel, kjer so se nastanili, ter s tem njihov delež v razvoju mednarodnega delavskega gibanja, kakor tudi njihove težnje ter prispevke pri podpiranju vseh naprednih tokov v zgodovini slovenskega naroda in drugih jugoslovanskih narodov.

Skrbno je treba zabeležiti in oceniti delež slovenskih izseljencev, njihovih organizacij, kulturno-prosvetnih društev, slovenskih kulturnih domov in drugih podobnih ustanov pri težnjah za ohranitev materinega jezika in krepitev nacionalne pripadnosti k slovenskemu narodu tudi v drugih in naslednjih generacijah izseljencev. Zabeležiti in oceniti pa je treba tudi dosežke slovenskih izseljencev na področju umetnosti in znanosti.

Da bi dobila skupina znanstvenih delavcev, ki obravnava zgodovino slovenskih izseljencev v tem smislu, dovolj virov za svoje nadaljnje delo, se podpisane ustanove obračajo na vse izseljence v deželah, v katerih so se nastanili, na izseljenske organizacije, društva, pevske zборе, igralske družine, šole, klube in mladinske organizacije, slovenske narodne domove, na uredništva slovenskih izseljenskih listov, na druge izseljenske usta-

nove in tudi na posameznike, da pošljejo vsakršno zgodovinsko gradivo o slovenskem izseljenstvu, zapisnike in poročila o konvencijah, kongresih, o društvenih sejah, o zgodovinskem razvoju naselbin, o važnih dogodkih, o pomembnejših ljudeh, o stavkah, fotografije, izseljenske časnike, revije, knjige in ves drug arhiv društev, organizacij in ustanov na Slovensko izseljensko matico v Ljubljani, izseljenci v ZDA pa na zbirni center v Slovenski narodni dom v Clevelandu, od koder bo to gradivo pravočasno prepeljeno z jugoslovansko ladjo v Slovenijo. Ker imajo mnogi izseljenci oziroma njihove organizacije še kakke druge možnosti zbiranja, lahko tudi izseljenci v ZDA pošiljajo svoje gradivo naravnost v Jugoslavijo na Slovensko izseljensko matico.

Hkrati se podpisane ustanove obračajo na rojake, ki so delovali v izseljenskih organizacijah, da napišejo svoje spomine in jih pošljejo v Ljubljano na Slovensko izseljensko matico. Slovenska izseljenska matica bo poskrbela za njihovo objavo ne samo v zgodovini slovenskih izseljencev, temveč tudi v drugih slovenskih publikacijah.

Slovenci in Slovenke!

Naša današnja družba v novi Jugoslaviji globoko ceni vaše delovne napore in humana, patriotska prizadevanja v vašem dolgoletnem življenju v tuji deželi, ki je sčasoma postala vaša druga domovina. Utrjeni ugled znanstvenih ustanov, ki jim daje naša družba vso moralno in materialno podporo, jamči, da se bo to zgodovinsko gradivo hranilo in ohranilo s spoštovanjem, kakor mu po vsej pravici gre in da bo napisana zgodovina slovenskih izseljencev.

Naj se ohrani poznim rodovom slovenskega naroda in drugih jugoslovanskih narodov spomin na vaše plemenito delovanje, na vaše trdo in težavno življenje, na vaše uspehe in doprinos k blaginji dežele, v kateri ste živeli in še živite. Naj bo poznim rodovom ohranjen vaš delež pri razvoju, ki ga je v krogu družine jugoslovanskih narodov tudi z vašo pomočjo dosegel slovenski narod.

Naj ne zatone v pozabo tako važno življenjsko obdobje slovenskega naroda v tujini!

*Slovenska izseljenska matica,
Slovenska akademija znanosti in umetnosti,
Filozofska fakulteta univerze v Ljubljani,
Narodna in univerzitetna knjižnica,
Inštitut za zgodovino delavskega gibanja,
Inštitut za narodnostna vprašanja,*

*Ameriška bratska zveza,
Progresivne Slovenke Amerike,
Slovenska narodna podpora jednota,
Direktorij Slovenskega narodnega doma na
St. Clairu v Clevelandu*

ALBIN ZABRIG

Moj nonič

Moj nonič je bil majhne postave, bistrh oči in hitrih nog. Rajši je skočil čez brinjev grm, kot da bi ga obšel, in je tudi rajši zjutraj naglo skočil iz postelje, kot da bi dovolil soncu, da ga najde v postelji. Zato se še ni zgodilo, da bi sonce že ogrevalo skale vrhoveljskega kamnoloma prej, ko je on pregledal svojo domačijo, pogladil svoje kravice in preštel kokoši.

Vedno prej nonič kot sonce!

Kmetija je bila borna, njivice majhne, družina pa velika. Kamenja in skal, povsod na pretek. Zato se je nonič lotil tudi kamenja. Ostrgal je nekaj ščepev zemlje, ki jo je potem odnesel na bližnjo njivico, in se veselil dobri žili. To je bil kamen! Ko so prišli k nam italijanski vojaki in so nam povedali, da so nas 'osvobodili', so celo rekli, da je to sivi marmor. Ali za noniča je to bil le dober kamen in kadar je bil brez razpok, ga je nonič lepo pogladil s suho in žuljasto roko ter mu rekel, da je 'dobra žila'.

»Še egiptovski guvernerji so ponosni, kadar si z našim kamnom zidajo palače,« je rad povedal nonič, kadar je vzel sveženj dlet in kladiv, da bi odšel klesat v svoj kamnolom. Ponosen je bil nanj in je vedno govoril, da je 'žila' v njegovem boljša kakor v sosedovem kamnolomu. In bilo jih je vsaj deset!

Zdravnika ni hotel videti, kaj šele, da bi sam šel k njemu. Če ga je bolel želodec, je ves dan žvečil brinjeve kroglice ali kvečjemu zvrnil kozarček žganja, brinjevca seveda. Vendar le porredkoma in samo v sili, za veliko potrebo, ker je ostalega znosil v Trst, kjer je šel dobro v denar.

Ko je zjutraj vstal, si je najrajši natočil v skodelo pol litra terančka, narezal dve kuhani jajčki, dolil nekoliko olivnega olja, ki ga je sam prinesel iz Istre, nekoliko čebule in dobro popoprjal. To je bil njegov 'roč'. Vanj je nadrobil rženega kruha in ko je vse temeljito premešal, se je napokal, da mu je bilo dovolj ves dopoldan.

Tako si je nonič kopicil leto na leto in jih je nakopičil okoli sto. Sto let! In vendar je še vedno vsako jutro užival 'roč' in okopaval trte. Kamen pa ... Saj ni rečeno, da ga ne bi mogel več klesati, vendar morajo tudi otroci nekaj delati! On je le trte okopaval in obrezoval. Vendar mu je večkrat rosno oko rado zdrsnilo tja proti najlepšim žilam, ki so se svetlikale na soncu in so zagrmele, kadar je počila mina ...

Otroke je pošteno odpravil od hiše: moškim je odštel vsotico denarja, hčerkam pa doto. Le najstarejši sin je ostal doma, kakor velja po starem zakonu poštenega gospodarja. Potem je poročil tudi vnuke. In še vedno je užival 'roč' in okopaval trte, tudi potem ko je že pokopal tam na Poklonu svoje otroke ali vnuke.

Kmetijo pa je krepko držal v svojih rokah.

Ko mu je dorasel za ženitev že pravnuk, tedaj se je noniču orosilo oko, kajti fant mu je pripeljal na ogled bodočo nevesto, brhko in veselo deklico iz sosednje vasi.

»Hm, tretja nevesta; hm, tretja nevesta,« je dejal bolj sam zase kakor njej, ko mu je sramežljivo podala roko v pozdrav.

Dolgo je zadržal njeno roko v svoji, kakor da bi hotel iz njene mladosti izčrpati še nekaj

življenja zase. Pa mi steklo. Zato se mu je orosilo rdečkasto in krvavo oko.

Ali se mu življenje izmika?

Ne, ne izmika se!

Pograbil je motiko in krivček, pa je s paličko v roki odhitel v vinograd.

»Še me drži, moj ,toč'! Dokler kruh v ,toč' pomočim in v grlo potočim, bom še vedno jaz sam obrezoval trte. Saj jih moj sin ne zna obrezovati. Otrok je otrok, kaj hočete!« se je rad pohvalil, če se je kdo ustavil za pogovor.

»Koliko pa je star vaš otrok, monič,« bi ga v šali vprašal sosed.

»Eh, kaj, nekaj čez sedemdeset jih ima,« je povsem mirno odgovoril nonič in pri tem mislil na svojega otroka, ki ni smel obrezovati trt, saj bi pri sedemdesetih letih tudi težko prilezel do vinograda. Če bi mogel, bi mu kvečjemu dovolil okopavati trte.

»Kdaj pa boste oženili vnuka, nonič?« ga je še vprašal sosed.

»Ne vnuka, pač pa pravnuka!« se je jezil nonič in ponosno dvignil glavo. »Prihodnjo nedeljo bo poroka!«

»Kako pa ste mogli dočakati tako visoko starost, nonič?«, je še rad silil sosed.

»Eh, to je tako, dragi moj,« je dejal nonič. »Kdor zgodaj vstane, mu kruha in ,toča' ostane, kdor dolgo leži, se ga slama drži. Ali ,toč' mora biti od terana, ne od navadnega vina. Saj sem bil nekaj let v Ameriki in sem kar dobro zaslužil. Seveda sem tudi garal, oh, da, in še kako garal! Pa brez mojega ,toča'. Potem sem se ujezil, pograbil tisto nekaj prihranka, kar sem si prislužil in odšel domov. No, in od tistega dne mi ,toča' ni zmanjkalo več. Samo ,toč', pravi naš domači ,toč' pomaga, tak, ki zraste na tej suhi kraški zemlji!

Potem je prišla svatba.

Nonič je bil ves razigran. Hodil je po dvorišču in si ogledoval premoženje, ki ga je namenil prepisati pravnuku. Stopil je v klet in potrkal vsak sod posebej. Tudi vsako od sedem kravic v hlevu je potrepljal po hrbtu. Potem je na dvorišču zavriskal in stopil v sobo, kjer je harmonikaš natezal harmoniko in zraven še marsikatero okroglo zapel. Nonič se mu je pridružil s hripavim glasom.

Nato je začel nonič gledati okoli po sobi in ko je opazil v kotu Živčevo Micko, ji je zaklical:

»Ali si znala kdaj plesati, Micka?«

Micka je imela vsaj dvajset let manj kot on, vendar se je držala kar dobro. Povesila je glavo in prikimala noniču spod podvezane rute. Tedaj je nonič zakričal:

»Micka, gremo!«

Vsi plesalci so se umaknili.

Živčeva Micka se je podbočila in začela stopicati na sredj sobe. Počasi in dostojanstveno se je vrtela okoli same sebe, večkrat vrgla glavo nagajivo nazaj, da ji je ruta zdrsela na ramena in odkrila bele kodraste lase, roki pa je čvrsto držala v bokih.

Tudi nonič se je podbočil. Stal je nekaj trenutkov ob strani in jo občudoval. Z glavo je nihal sem in tja, kakor je pač namigovala ona proti njemu. Zavriskal je kot zaljubljen petelin na vrhu skladovnice in je nato začel kriliti z rokama sem in tja in skakati v zrak tako visoko, da smo se zbali, da bo padel, še posebno zato, ker je obenem v širokem krogu krožil okoli nje. Pa ni padel, naš nonič! Kaj še! Plesal je in poskakoval tako veselo, da je še nekajkrat zavriskal vmes, nato pa začel pojemati v skokih in se vedno bolj približevati Živčevi Micki, ki je še nekoliko stopicala na sredi sobe, čeprav je že soplela. Nonič pa še bolj. Ko se ji je že čisto približal, se je Micka ustavila, mu obrnila hrbet in nagnila glavo toliko nazaj, da ga je pogledala čez čelo. Tedaj jo je nonič naglo poljubil na tenka, nagubana usta, da smo se vsi nasmejali in veselo zaploskali.

»Živio, nonič!«

»To je ples!«

»Živeli novici!«

Nonič pa je sopihal in počasi odpeljal svojo plesalko na klop k mizi. Težko sta dihala oba.

»Nonič, kako morete biti še vedno tako žilavi?« ga je vprašal harmonikaš. »Sam ogenj vas je!«

»Kdor je ,toč', živi dolgo; kdor pije vino, živi manj; kdor kadi, še manj; kdor hodi k zdravnikom pa ...«

Noniča je izdala sapa, prijel se je za glavo in ni več mogel govoriti.

K njemu je pristopil sedemdesetletni sin, ga prijel pod pazduho in rekel:

»Preveč ste se utrudili, očka. Pojdite počivat.«

Odpeljal je noniča v gornjo sobo in se nato vrnil k svatom:

»Preveč se je razvnel. Saj veste, kaj pomeni oženiti pravnuka. To ni dano vsakomur. Nekoliko se bo odpočil, jutri pa bo spet navsezgodaj zaužil svoj ,toč' in šel obrezovat trte. Mi pa nadaljujmo! Plešite, mladina!«

Mladina je plesala, plesala vse do zore.

Ko je prva zarja začela risati robove bližnjih vrhoveljskih gričev, je jutranji vetrič, med šelestenjem mladega listja murv in hrastov, odnesel zadnji noničev izdihljaj tja proti belim skalam njegovega kamnoloma.

Na hrastovi mizi v kuhinji pa je stala prazna skodela, v kateri si je bil tolikokrat moj nonič pripravil svoj ljubi ,toč' ...

BEOGRAD

od drevesa
sredi hudournika
do evropskega vele mesta

Novi Beograd — palača Zveznega izvršnega sveta

Prispodoba o drevesu sredi hudournika je bila nekoč najbolj primerna za to mesto. Od tistih let v temnem ozadju zgodovine, ko so Kelti na sotočju dveh velikih rek, Save in Donave, gradili svoje prve okope, od trenutka, ko so Rimljani že zidanemu utrjenemu mestu dali ime Singidunum, pa dalje, ko omenjamo Bizantince, Slovane, Ogre, Turke, Bolgare, Avstrijce, Nemce... kot osvajalce in gospodarje mesta okrog Kalemegdana — je bil Beograd vedno podoben drevesu sredi hudournika. Drevesu zato, ker je kljub vsemu to drevo raslo in zelenelo; sredi hudournika pa zato, ker je zgodovina kruto zaznamovala vsa obdobja tega mesta z dejanji, ki jih imenujemo: nasilje, rušenje, požig, pokol, ropanje... Reke narodov in vojska so tekle preko Beograda, vabila so jih bogastva, ki jih je hranilo mesto; predvsem pa poti, katerih križišče je Beograd vedno bil.

Najdalj so v Beogradu gospodarili Turki, ki so prišli pod beograjsko obzidje najprej leta 1440 in potem še leta 1456, a so se morali obakrat umakniti s hudimi izgubami. Šele leta 1521 je turška vojska zavzela Beograd in v njem vzpostavila oblast polmeseca, ki je trajala vse do leta 1830, ko je nad Kalemegdanom končno zavihrala srbska zastava.

Ce bi deset Ljubljčanov vprašali, kako jim je Beograd všeč, bi gotovo dobili dvakrat po pet povsem različnih odgovorov. Eni bi dejali: »Zelo mi je všeč, navdušeni smo nad njim!« drugi pa bi zagotavljali: »Sploh mi ni všeč. Strašno mesto, ta Beograd!«

Mesto je razprostrto daleč in na široko po gričih, ki po neskončnih vojvodinskih ravninah onstran Save in Donave prvič vzvalove in se prično dvigati proti osrčju Srbije. Ce ga gledamo od daleč, se nam Beograd zdi kakor stražar na griču, kakor trdnjava, ki hoče varovati dohode do sebe in do krajev, ki leže za njegovim hrbtom.

Danes je lice Beograda takšno, da lahko rečemo: ni več tak, kakršen je bil prej; a tudi ni še tak, kakršen bo kmalu. To pomeni, da ni več zanemarljen, neurejen in umazan, da pa še ni povsem urejen, zgrajen in — polikan. Beograd je zdaj mesto gradbenih odrov in razpokanih ulic, ki jih asfaltirajo; Beograd je mesto, kjer si včeraj—danes—jutri sledijo sila naglo.

Beograd ima veliko znamenitosti. Tu so muzeji, spomeniki in ljudje... Muzejev je mnogo: od Narodnega muzeja, ki hrani zgodovinske in umetniške dragocenosti, do železniškega in poštnega muzeja, mimo vojnega muzeja in številnih zgodovinskih muzejev pa tja do prelepega, če-

Pogled s Terazij na Ljudsko skupščino, ki je bila zgrajena pred vojno po vzorcu washingtonskega kapitola

prav majhnega, muzeja Nikole Tesle. Spomenikov je brez števila, morali bi natieniti zajetno knjigo, da bi vse le našli...

Ljudje pa... Če Beograd še ni vele mesto po številu hiš ali številu prebivalcev (ima jih 800 tisoč!), potem pa je po živahnosti, ki jo čutimo na njegovih ulicah. Beograd je živo mesto, njegovi prebivalci se npr. ne znajo pogovarjati potihem, ne znajo molče iti mimo stvari, ki jih zbodejo v oči; pa naj bo to razkopen pločnik, neurejena izložba ali pa čedno dekle. Pojdite na Terazije, beograjski »city«, in poslušajte, o čem se ljudje pogovarjajo. Zvedeli boste vse o tem mestu, o skrbeh njegovih ljudi, o botrovanjih in porokah, o kosilih in stanovanjih, o najbolj zapeljivih med zapeljivimi, o gostilnih in gledališčih, skratka o vsem, iz česar je stkano vsakdanje življenje mesta in njegovih ljudi. Beograjčani vse povedo naglas, povsod hočejo biti, vse hočejo videti in včasih je na cestah okrog središča takšna gneča, da se komaj prerivaš naprej.

Kaj imajo ljudje v tem mestu radi? Nadvse imajo radi nogomet in o tem so tako znanstveniki, kakor gospodinje pripravljeni govoriti ure in ure. Radi pa imajo predvsem dobro jedačo. Ni ga v Evropi mesta, kjer bi ob praznikih, posebno pa ob Novem letu »uničili« toliko odojkov in drugih mesnih dobrot, kakor ravno v Beogradu. Pravilo Beograjčanov je: bolje imeti eno obleko manj v omari, a vedno sestri za dobro založeno mizo. Radi hodijo tudi v kino in gledališče. Vstopnice so vedno razprodane, čeprav je dvoran veliko in se programi ponavljajo. Med predstavami so zelo pozorni in radi ploskajo ter nagradijo izvajalce tudi z gromkim vzklikanjem.

Beograjčani so tudi najbolj jugoslovanski del vsega prebivalstva Jugoslavije. Srbskemu jedru, katerega predniki so doma v mestu samem ali pa v okolici, se je v letih po vojni pridružilo na stotisoče ljudi prav iz vseh delov države. Slovencev je v Beogradu več, kakor v marsikaterem slovenskem mestu, veliko je tudi Dalmatincev, pa Hrvatov, Makedoncev, Črnogorcev, skratka vseh, ki so na obširnem seznamu jugoslovanskih narodnosti in narodnostnih manjšin.

Namesto epiloga pa beseda dve o tistem delu Beograda, ki ga imenujemo novi! Na drugem bregu Save, med njenim tokom in mestom Zemunom, so kmalu po vojni pričeli graditi prva poslopja bodočega mesta. Najprej so delale mladinske delovne brigade, potem pa so vso reč vzeli v roke strokovnjaki, ki so se spoprijeli s posebno težavnimi pogoji za graditev. Tla so tam namreč peščena in polna mivke in je zato graditev izredno težavna pa tudi zamudna in draga.

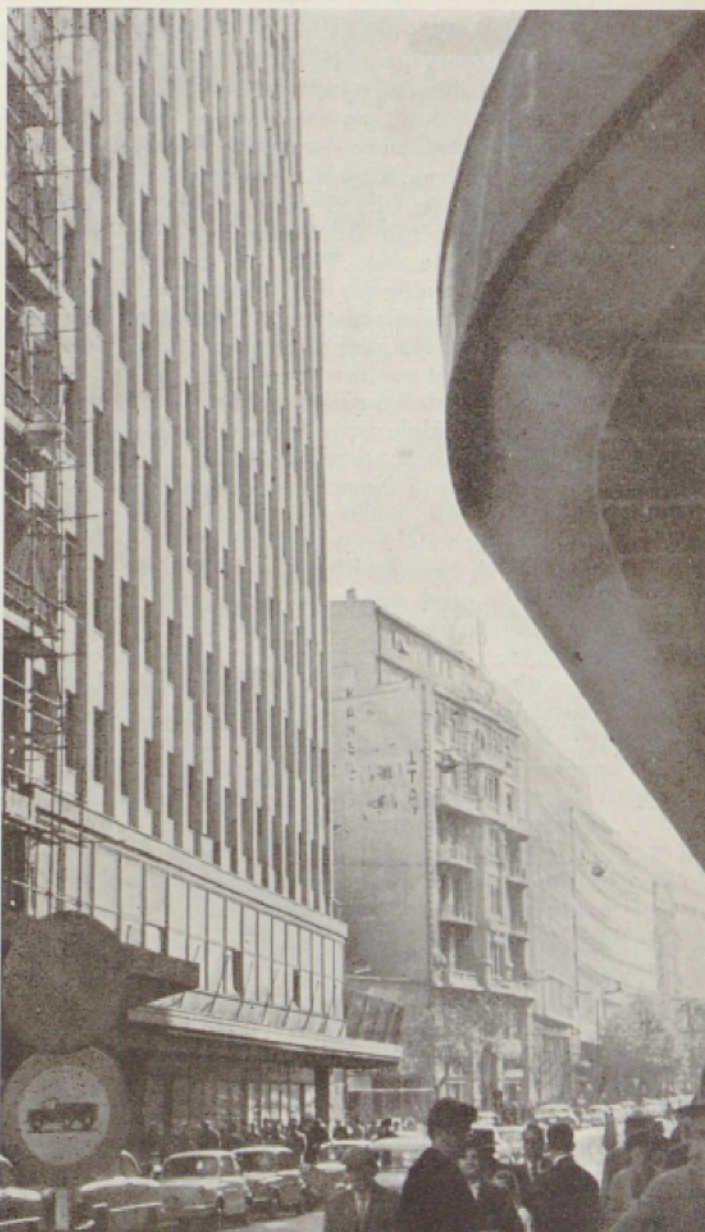
Pred nekaj leti so raziskovanja rodila prve uspehe. Inženirji, ki so preiskali vse pod površino, so rekli svoj »da« in kakor gobe po dežju so zrastle stolpnice in palače, nove ulice, drevo-

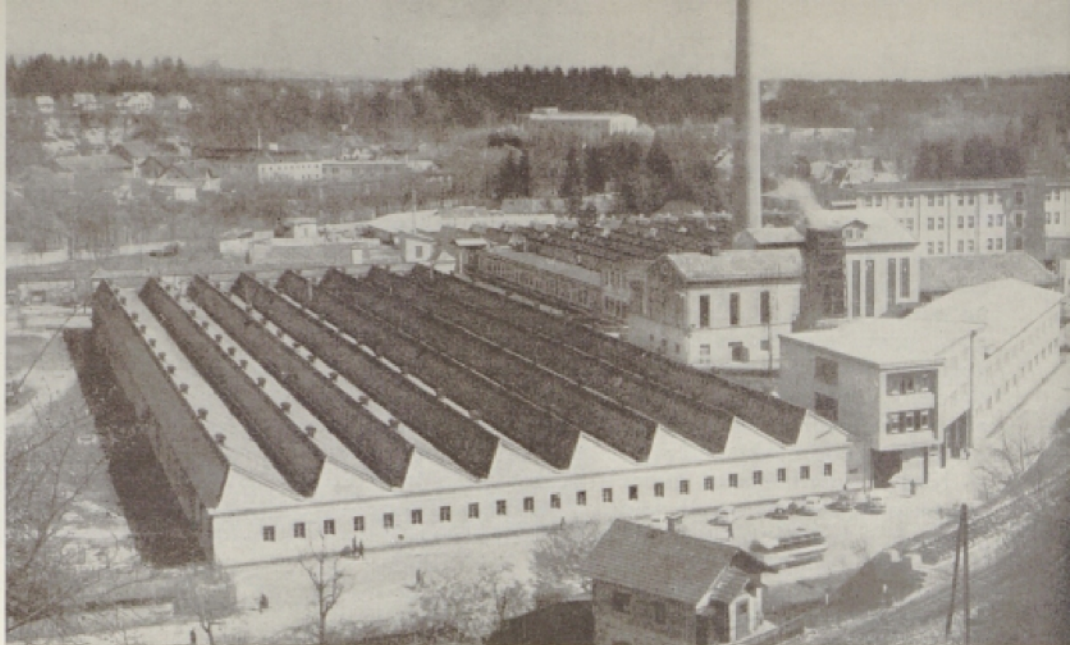
redi in trgi. Sedaj že vsakdo, kdor se sprehodi po tem novem mestnem delu, lahko ve, kakšno bo vse to čez nekaj let, ko bo zgrajeno vse tisto, kar je bilo pred dobrim desetletjem le papirnat načrt, ki mu mnogi potihem in naglas sploh miso verjeli. Novi Beograd rase nezadržno in bo postal središče velikega mesta, ki bo kmalu postalo milijonsko.

Beograjčani so ponosni na svoj Novi Beograd. Vprašajte jih in potrdili vam bodo: »Seveda, toda ne le nanj!« Ponosni so tudi na staro mesto, na vse njegove spomenike, domače gostilne, stolpe v obzidju, križišča, kjer se je zgodilo toliko stvari... Ponosni so in hkrati nezadovoljni. Hvalijo se in godrnjajo. In tako je prav.

DRAGO KRALJ

Središče Beograda — vrvež v senci palače »Albanija«

Centrala ISKRE v Kranju

Ime ISKRA je bilo pred vojno neznano. Vsi obrati oziroma tovarne, ki jih je 32 in ki so sestavni deli današnje industrije ISKRA, so pričeli obratovati v letih po vojni in so prav vsi plod intenzivne rasti naše domače industrije.

Prva tovarna, ki je pravzaprav dala ime temu »konzernu«, je bila kranjska ISKRA, tovarna elektromehaničnih in finomehaničnih izdelkov. Pred vojno je bila tekstilna tovarna »JUGO-ČESKA« in znana po delavski stavki, ki se je iz te tovarne razširila po vsem Kranjskem in zajela nad 20.000 stavkajočih tekstilcev. Po zasedbi Gorenjske l. 1941 so Nemci tekstilne stroje demontirali, jih prodali in montirali nove finomehanične zvrsti za izdelovanje letalskih delov — sinhronizatorjev. Ko se je vojna bližala zmagovitemu koncu, so hoteli Nemci stroje spet odpeljati nazaj v Nemčijo, toda zavedni delavci so jim to s silo preprečili.

V novih razmerah po osvoboditvi se je tovarna znašla pred težavnimi nalogami. Treba se je bilo čimprej lotiti izdelave takšnih proizvodov, ki jih je nujno potrebovala razrušena domovina za svojo obnovo in ki jih je bilo moč s tem specializiranim strojnimi parkom izdelati. V naslednjih letih je nato izdelovala na tisoče različnih proizvodov — največ orodja — med drugim pa tudi prvo v Jugoslaviji izdelano uro. Večino proizvodnje teh izdelkov je tovarna v svojem nadaljnjem razvoju opustila in oddala vso tehnično dokumentacijo drugim tovarnam, ki so medtem rasle ko gobe po dežju po vseh krajih države.

Njena proizvodnja pa se je sčasoma po izbiri zmanjšala. Obdržala je le pet skupin proizvodov. Moderna načela proizvodnje in čedalje večja konkurenca tujih trgov pa so terjala specializacije proizvodnje. Tovarna je zato ustanovila za svoje velikoserijske izdelke nove specializirane tovar-

ne. Zgradila jih je tam, kjer so bili najugodnejši pogoji, predvsem pa jo je vodila osnovna misel, da dá v ogroženih krajih z odvečno delovno silo zaslužek novim delavcem, ki bi bili drugače prisiljeni iskati zaslužek drugje. Tako obratuje v Novi Gorici blizu italijanske meje tovarna avtoelektrične opreme, ki zalaga s tako imenovanimi avtomobilskimi agregati skoro vso jugoslovansko industrijo avtomobilskih motorjev, motornih koles in mopedov. (Avtomobilski agregat je sestavljen iz dinamov, zaganjalnika, napetostnega regulatorja in vžigalne tuljave.) Druga tovarna je v Lipnici pri Kropi na Gorenjskem. Izdeluje številčnike za električne števec in števec pogovorov za avtomatske telefonske centrale. Tudi v Otočah na Gorenjskem obratuje tovarna merilnih instrumentov. Nova je tovarna v Bršljanu — Novo mesto. Odprli so jo šele pred nekaj tedni in izdeluje usmernike in usmerniške naprave.

S svojimi odličnimi izdelki, s precizno kvaliteto in ugodnimi cenami si je ISKRA pridobila v letih velik ugled, zato je veljala vseskozi za vzor in merilo drugim tovarnam. Bila je včlanjena v Poslovnem združenju za avtomatizacijo. Združenje si je zadalo osnovno nalogo avtomatizirati splošno množično proizvodnjo in jo postaviti na popolnoma drugačne temelje, da bo kos najnovejšemu tehničnemu napredku; razbremeniti človeka fizičnega dela in to delo povsem nadomestiti s strojem, ki ga opravlja docela enakomerno kvalitetno, hitro in z najmanjšim možnim izmetom — skratka, popolnoma avtomatizirano. Predstavniki v poslovnem združenju včlanjenih tovarn ISKRA, IEV, TELEKOMUNIKACIJE in TELA so se zato odločile za združitev v eno samo podjetje, ki naj bi bilo s svojo združeno silo kos novim velikim nalogam. Pri tem so jih vodile še koristi, kot so: večja možnost pridob-

bivanja kapitala za nove investicije, tesnejše sodelovanje in tehnična pomoč, združitev strokovno-tehničnega kadra za projektiranje novih proizvodov, ustanovitev skupnih služb in uskladiitev proizvodnega načrta za specializacijo proizvodnje. Odločitev je bila medvomno pravilna, saj že sedaj po kratkem času komaj dveh let po združitvi, industrija ISKRA prevladuje s svojimi izdelki na jugoslovanskem trgu, a vedno bolj prodira v zamejstvo, kjer proizvodi industrije ISKRA počasi, a vztrajno izrivajo s trga izdelke slovečih inozemskih tovarn z dolgoletno tradicijo.

Današnja ISKRA s polnim naslovom: ISKRA, industrija za elektromehaniko, telekomunikacije, elektroniko in avtomatiko z glavnim sedežem v Kranju, je največja jugoslovanska tovarna na celotnem področju elektrotehnike. Sestoji iz sedmih samostojnih tovarn:

tovarne elektromehaničnih in finomehaničnih izdelkov, Kranj; tovarne za elektroniko in avtomatiko, Pržan; tovarne električnih aparatov, Ljubljana; tovarne za elektrovezje, Ljubljana; tovarne avto-električne opreme, Nova Gorica; tovarne majhnih elektromotorjev, Železniki; tovarne merilnih instrumentov, Otoče; tovarne usmernikov in usmerniških naprav, Novo mesto.

Vse tovarne imajo skupno 32 obratov, raztresenih po vsej Sloveniji: v Sežani proizvodnjo koncertnih radijskih in transistorskih aparatov, v Ljubljani obrat »ŽARNICE« za proizvodnjo različnih žarnic in specialnih cevi, v Semiču na Dolenjskem proizvodnjo kondenzatorjev, v Šentjernejcu proizvodnjo uporov, v Žužemberku proizvodnjo keramičnih kondenzatorjev, na Ježici proizvodnjo tiskanega vezja, v Horjulu proizvodnjo merilnih instrumentov itd. Lani sta se pridružili industriji ISKRA še tovarna »NIKO« iz Železnikov in »ŠPIK« iz Kranja. Tovarna »NIKO« je imela do sedaj izredno širok proizvodni program (gospodinjski aparati, pisarniške mehanične potrebnosti, medicinski aparati itd.). Ta sortiman po programu specializacije postopoma opušča in se specializira samo na proizvodnjo majhnih elektromotorjev, po katerih je povsod veliko povpraševanje. Že sedaj jih veliko izvažajo, posebno v ZDA.

»Vesoljna ISKRA«, kot se radi pošalijo njeni proizvajalci, zaposluje nad 9.000 delavcev in izdeluje okrog 4.500 proizvodov. Vseh ni mogoče naštet. Naj omenimo samo najvažnejše: kompletne kinoprojektorje za normalni in ozki film, akustične naprave, avtomatske telefonske centrale, električne števec, merilne instrumente in naprave tudi za nuklearno tehniko, usmernike, UKV sprejemne in oddajne postaje, radioaparate in televizorje, industrijsko televizijo, požarno-varnostne naprave, avtomatske signalno-varnostne železniške naprave, cestne semaforske naprave s tako imenovanim zelenim valom in priključeno

industrijsko televizijo, varilne avtomate, digitalne elektronske računalnike, naprave za avtomatizacijo strojev, brezžične naprave za teledirigiranje žerjavov in nešteto sestavnih delov: uporov, kondenzatorjev, potenciometrov, transformatorjev, zvočnikov, relejev, transistorjev, germanijevih in silicijevih diod, visokofrekvenčnih jeder, tiskanih vezij, pilotk itd. Vse sestavne dele vgrajuje v lastne aparature, ali pa jih prodaja drugim interesentom.

Industrija ISKRA je po združitvi ustanovila center za razvoj z imenom Zavod za avtomatizacijo, ki nastopa povsem samostojno. Njegove naloge so medvomno med najtežavnejšimi, saj mora vsako leto predložiti mnogo — lani npr. 300 — novih tehničnih dokumentacij za proizvode, ki jih nato tovarne ISKRA serijsko proizvajajo. Sem sodijo tudi številne vzporedne laboratorijske raziskave in študije, ki so nujno potrebne spričo najnovejših dosežkov sodobne tehnike. Zavod za avtomatizacijo je razdeljen na štiri osnovne sektorje in zaposluje nad 1.000 inženirjev in tehnikov, torej dokaj velik raziskovalni potencial.

Perspektivni program zajema 30 milijard dinarjev investicij, ki bodo vzporedno z rekonstrukcijami tovarn postopoma realizirane do leta 1965. Tega leta bo imela industrija ISKRA predvidoma 170.000 m² površine in 16.500 zaposlenih. Njeni bruto dohodki bodo znašali 74 milijard dinarjev.

V 17 letih razvoja je industrija ISKRA dosegla izreden uspeh, ki ga ni mogoče primerjati z nobeno drugo tovarno v državi. Že zdavnaj je prerasla okvir notranjega trga, saj so njeni izdelki znani že v svetu; izvažajo jih v 28 držav.

MARJAN KRALJ

Eden številnih izdelkov ISKRE — moderna akustična ojačevalna naprava za komandno mizo

po domači deželi

Novoletna noč v Mariboru

*Ko drugi silvestrujejo,
skrbita tadoa za red
in varnost na cesti*

(Foto: Jože Gal)

*Srečanje ob slovesnosti: stari
»lukamatija«, ki pojde služiti
drugam, in »električna«
ob prvem prihodu
v Ljubljano*

(Foto: Andrej Agnič)

Električna »lukamatija« v Ljubljani

Prihoda prve parne in prve električne lokomotive v Ljubljano sta prav gotovo pomembna dogodka. Pred dobrimi sto leti slovesnostim ni bilo ne konca ne kraja, veselje je trajalo več dni, ko je s cesarskega Dunaja prisopihal v Ljubljano prvi »lukamatija«, kakor so ljudje takrat imenovali lokomotivo. Te dni, tik pred letošnjim praznikom republike, pa je bila na ljubljanski železniški postaji skromna, kar preskromna slovesnost ob prihodu prvega električnega vlaka v Ljubljano. Ta je pripeljal sredi dopoldneva 28. novembra od postojnske strani, od koder je bila proga elektrificirana. Elektrificirali so jo še do Zaloga, kjer je ljubljanska tovorna postaja in kjer bodo lokomotive zamenjavali.

Ob otvoritvi elektrificirane proge, ko je prvi vlak simbolično pretrgal trak, ki je bil razpet čez tire, tudi ni manjkalo železničarske godbe in veliko radovednih meščanov in potnikov, ki so se ob prihodu električne lokomotive zelo razveselili, posebno tisti, ki pogosto potujejo proti Postojni in jim bo vožnja z novo vleko hitrejša in udobnejša.

Elektrifikacija proge Ljubljana—Postojna je velika pridobitev za vso Slovenijo. Ne le da bodo ob tem prihranili veliko denarja, temveč bo ta proga izhodišče za nove elektrifikacije. V načrtu imajo elektrifikacijo gorenjske proge, proge do Zagreba in pa seveda štajerske proge, skupaj kakih 500 km.

TOKRAT NOVICE IZ GORENJSKE

■ *Jesenice:* Železarna Jesenice je eno izmed tistih podjetij v Jugoslaviji, ki zna prav vrednotiti napore izumiteljev in racionalizatorjev. Vsako leto prijavijo izumitelji v tem podjetju kakih 70 tehničnih izboljšav, s katerimi prihrani železarna več milijonov. Letos so izumiteljem v jeseniški železarni izplačali kot nagrado za uspešne tehnične izboljšave že nad pol milijona.

Z velikim navdušenjem so učenci osemletke »Toneta Čufarja« sprejeli 7. novembra v svoji sredi pisatelja Franceta Bevka, ki je učencem govoril o svoji mladosti, nato pa jim je prebral nekaj odlomkov iz svojih del. Ob koncu sproščenega razgovora je moral popularni pisatelj jeseniškimi pionirjem obljubiti, da jih bo še kdaj obiskal.

Letos so v Kranju spravili pod streho prvo stolpnico. Kranjski nebotičnik ima 17 nadstropij. Na vrhu bo kavarna in majhen bar, v spodnjih nadstropjih bodo pisarniški prostori, nad njimi pa stanovanja.

Prva stolpnica v Kranju

(Foto: J. Prešern)

Motiv iz Kranjske gore, ki je pomembno zimsko športno turistično središče

(Foto: J. Prešern)

■ *Kranjska gora:* Turistični delavci v tem znamenitem športno-turističnem središču so polni optimizma, saj so v Kranjski gori oddani vsi prostori za zimo. Za Kranjsko goro, ki ima krasne smučarske terene in veliko žičnico, se letos zanimajo turisti iz Anglije, Švice, Francije, Danske, Italije in Avstrije.

■ *Radovljica:* Na zadnji seji občinskega ljudskega odbora v Radovljici so največ razpravljali o turizmu. Ugotovili so, da bo v letih 1963 in 1964 Gorenjska dobila precej novih objektov za razvoj zimskega in poletnega turizma. Med večje nove objekte sodijo zlasti novi hotel na Voglu nad Bohinjem, nova žičnica na planino Vogel, kavarna in restavracija v Bohinjski Bistrici, campinga v Zaki (Bled) in Ukancu (Bohinj), adaptacija blejskih hotelov »Park« in »Jeloviča« ter dokončna ureditev blejske festivalne dvorane.

V Planini pod Golico je konec novembra 60 tabornikov opravilo štiridnevni tečaj. Po tečaju so se taborniki vzpeli na vrh Golice, kjer so prijetno presenetili graničarje — čuvarje naših meja. Graničarji in taborniki so hitro sklenili prijateljstvo, organizirali so brzopotezni šahovski turnir, zapeli nekaj pesmi in skupaj zaplesali kolo. Ob slovesu so graničarji povabili tabornike na proslavo dneva Jugoslovanske ljudske armade.

Na Blokah je občinski ljudski odbor kupil majhen avtobus, s katerim se šolarji iz 11 oddaljenih vasi vozijo v šolo v Novo vas
(Foto: Andrej Agnič)

■ **Tržič:** Za Novo leto so obdarovali približno 3000 otrok v starosti od 2. do 15. leta.

Graditev predora pod Ljubeljem je lani lepo napredovala in tudi graditev moderne ceste od predora do Tržiča je prekinila prezgodnja zima. Letošnje leto bo predor končno dograjen, tako da turistom ne bo več treba voziti čez strme vzpevine ljubeljskega prelaza.

■ **Begunje:** V tovarni športnega orodja »Elan«, ki bo letos izvozila za približno 500.000 dolarjev smuči v ZDA, Kanado, Nemčijo, Švico, Švedsko in druge države, so ustanovili znanstveni inštitut, ki se bo ukvarjal izključno z razvojem proizvodnje v tej tovarni.

■ **Kranj:** Na Krvavcu, ki ga je žičnica naredila za pravcati eldorado turistov (iz Ljubljane prispeš z avtobusom in žičnico na vrh Krvavca — 1800 m — v pičli uri), so konec novembra odprli

nov turistični objekt. Zdaj že pripravljajo načrte za zgraditev manjše vzpenjače, ki bo smučarje od gornje postaje velike žičnice (1500 m) potegnila prav do planinskega doma.

Sredi novembra so v Kranju zabrneli gradbeni stroji, ki so začeli kopati temelje za novo, moderno pošno poslopje. V njem bodo montirali moderno avtomatsko telefonsko centralo s 1500 priključki.

■ **Škofja Loka:** Starodavno mestece pod strmim Lubnikom, v katerem se po vojni naglo razvija industrija, je za občinski praznik — 18. decembra — dobilo na Trati novo šolo, v kateri je prostora za 600 učencev. S tem bo osemletka v Škofji Loki močno razbremenjena.

Škofjeloška občina se lahko pohvali, da so njeni občani izpričali mnogo požrtvovalnosti in razumevanja, ko je bilo treba dati kri za vse tiste ponesrečence in bolnike v bolnišnicah, ki jim samo transfuzija lahko ohrani življenje. Prijavilo se je 1675 občanov. Dali so nad 500 litrov krvi. V nekaterih podjetjih in šolah so se za oddajo krvi prijaviли celi razredi in oddelki. Najbolje se je odrezal 4. razred škofjeloške gimnazije, kjer so dali kri vsi dijaki in ves profesorski zbor. Nekateri kmetje so prišli oddat kri v Škofjo Loko iz hribovskih vasi, oddaljenih več ur hoda od Škofje Loke.

... IN TRI IZ DOLENJSKE

■ **Novo mesto:** Čeprav je novomeška splošna bolnišnica po vojni povečala število postelj od 340 na dobrih 500, še vedno primanjkuje pro-

Novi obrati tovarne ISKRA v Novem mestu

stora, ker se zdravstvena služba naglo razvija. Z novim bolniškim traktom, ki ga grade v Kandiji zraven novega pljučnega oddelka, bo stiska s prostori znatno zmanjšana. V njem bo prostora za 150 postelj in razne pritikline, predvsem za kirurgijo in otroški oddelek. Gradbeni stroški bodo znašali nad 800 milijonov. Poslopje bo dograjeno leta 1964.

■ **Sodražica:** V mnogih domačijah v Sodražici in bližnji okolici se ukvarjajo pozimi z izdelavo tradicionalne suhe robe. Vsak nadstrešek, kjer je kaj sonca in vetra, izkoristijo za sušenje obovov za sita. Letno prodajo iz Sodraške doline za dobrih sto milijonov dinarjev suhe robe. Večji del gre v izvoz.

■ **Bela krajina:** Naravne lepote in številne krajevne in zgodovinske znamenitosti privabljajo v Belo krajino iz leta v leto več obiskovalcev. Razen naravnih pogojev pa je treba gostu omogočiti prehrano in prenočitev. Teh možnosti pa je bilo do sedaj v Beli krajini premalo. Z zgraditvijo hotela v Črnomlju, povečanjem doma na Mirni gori ter ureditvijo kopaljšišča in manjše restavracije na Vinici so ustvarjeni pogoji za večji razmah turizma v Beli krajini.

Poplavljená Vipavska dolina

(Foto: E. Selhavs)

Vera in Cvetka sta izkoristili delovni odmor za strokovni pomenek o preji

(Foto: Andrej Agniš)

... IN ENA IZ PRIMORSKE

Kmečka dekleta in fantje v predilnici v Ajdovščini

Na Goriškem tekstilna industrija nima bogate tradicije. Prvi začetki te industrije segajo v leto 1948. Takrat so v Ajdovščini zgradili prvo tovarno te stroke. Lani v novembru pa so v Ajdovščini odprli še predilnico, v kateri so v glavnem zaposlili fante in dekleta, ki prej še nikdar niso delali v tovarnah. Za delo so jih usposobili kar v domači tovarni, kjer so si kmalu pridobili dosti izkušenj.

*

Mogoče pa bi Lojze še danes obdeloval zemljo, če ne bi nekega dne slišal, da bodo v Ajdovščini razširili tekstilno tovarno in zgradili moderno predilnico. Dotlej ni seveda še nikoli videl tovarne od znotraj. Ko pa je tovarna razpisala nova delovna mesta in so se prijavili ljudje, ki prebivajo v naseljih od Cola do Podkrajja in so bili drugače vajeni le kmečkega dela, tudi Lojze ni več razmišljal, odšlej je v tovarno.

Še preden so se zavrteli stroji v novi predilnici, so se v tekstilni tovarni začeli tečajji. Novim delavkam in delavcem so govorili o tovarni, poslovanju podjetja, zakonu o delovnih razmerjih, higiensko-tehniški zaščiti dela.

Minilo je šest tednov in predice so že same brez posebnega nadzorstva presukavale in snemale prejo. Najprej so delale na enem stroju in v enem mesecu so bile že kos 1000 vretenom. Sedaj lahko delajo že na petih in več strojih in obvladajo približno 1200 vreten.

Obiski za utrditev miru in sporazumevanja med narodi

Na skupni seji obeh domov Vrhovnega sovjeta je predsednik Tito med drugim govoril tudi o odnosih med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo. Med drugim je izjavil: »Umetno ustvarjene pregrade v naših odnosih v preteklosti smo postopno odstranili in ustvarjajo se realistični odnosi in zaupanje, ki so zelo koristni ne le za obe državi, ampak tudi za utrditev miru...«

Podpredsednik Zveznega izvršnega sveta Edvard Kardelj na sprejemu pri predsedniku republike Indije Radakrišnanu. Na desni je član jugoslovanske delegacije Kiro Gligorov

Naši najvišji predstavniki države so bili v decembru na obisku v raznih krajih sveta. Predsednik Tito je preživel dopust skupno s podpredsednikom Rankovićem in drugimi v Sovjetski zvezi. Tja ga je povabil premier Hruščov. Seveda so ta neuradni obisk izkoristili za razgovore, na katerih so razpravljali o bilateralnih in aktualnih mednarodnih vprašanjih.

Podpredsednik Zveznega izvršnega sveta Edvard Kardelj pa je bil na uradnem obisku v prijateljski Indoneziji, kjer so ga zelo prisrčno

in tople sprejeli. Nadalje je uradno obiskal Indijo, Irak in še nekatere države, ki sicer niso bile v uradnem programu.

Na splošno pa so bili ti obiski v prvi vrsti posvečeni utrditvi miru, sporazumevanju in sodelovanju med narodi. Znano je, da je Jugoslavija pripravljena sodelovati in navezati stike z vsako državo, ki je pripravljena spoštovati osnovna načela naše zunanje politike: nevmešavanje v notranje zadeve, enakopravnost in nepovezovanje z bloki.

JUGOSLAVIJA IN GATT

Na nedavnem XX. zasedanju članic splošnega sporazuma o trgovini in carinah (GATT) je Jugoslavija postala začasna članica te organizacije. Pred tem je imela od maja 1959. leta, ko je pristopila formalno, status »pridruženega članstva« in kot taka ni imela posebnih pravic in obveznosti. Prehod iz prejšnjega statusa v sedANJI pomeni za Jugoslavijo bistveno spremembo glede položaja, pravic in dolžnosti.

Vsekakor bo imela Jugoslavija sedaj tudi nekatere prednosti. Naj omenimo nekatere najvažnejše. Začasno članstvo vsebuje tudi klavzulo »nacije z največjimi ugodnostmi«, ki naj bi jo v mehanizmu GATT priznale vse članice, med njimi tudi ZDA, ki so to klavzulo nedavno za Jugoslavijo z zakonom ukinile. (Ameriški delegat je na tem zasedanju GATT poudaril, da bo vlada skušala na januarskem zasedanju kongresa to popraviti...). Nadalje napovedujejo carinska pogajanja med ZDA in državami Skupnega trga (in Veliko Britanijo, če ne bo pristopila k Skupnemu trgu), na katerih naj bi se sporazumeli za občutno znižanje carin med ZDA in temi državami. Kolikor bi do tega prišlo, se bo znižanje carin avtomatično razširilo tudi na druge članice GATT in seveda tudi na Jugoslavijo. To pomeni med drugim, da bo naš izvoz užival tiste ugodnosti, o katerih se bodo praktično dogovorili na bližnjih carinskih pogajanjih.

Kot začasna članica bo imela Jugoslavija tako večje možnosti za prodajo svojega blaga na trgih, kamor je sedaj zaradi posebnih carinskih režimov in drugih omejitev teže prišla. (ZDA, države Skupnega trga itd.) Nadalje daje začasno članstvo Jugoslaviji vrsto možnosti, da se bo udeleževala dela GATT, kjer se bo v lastnem in v interesu prijateljskih držav lahko borila proti trgovinskim omejitvam in diskriminatorskim ukrepom, kar je med drugim tudi v duhu kairske konference.

Jesno pa je, da bomo morali, če smo dobili nekatere prednosti, sprejeti tudi obveznosti. Med drugim bomo morali izpolnjevati določbe sploš-

nega sporazuma GATT. Med najvažnejše določbe pa sodi načelo nedeskriminacije (enak postopek do vseh članic GATT). Naša trgovinska zakonodaja to načelo že tudi v praksi uresničuje. GATT se pa načelno bori za odpravo vseh ovir na poti k razširitvi mednarodne trgovine. Kot začasni član pa bomo seveda izpostavljeni v večji meri tudi pritisku, zlasti gospodarsko močnejših članic, da bi tudi mi sami znižali carine in podobno.

Pristop Jugoslavije k začasnemu članstvu GATT pomeni pomemben korak naprej v razvoju naših trgovinskih odnosov z mednarodnim svetom in hkrati tudi uveljavljanje našega zunanjetrgovinskega sistema. To je nadaljnja stopnica v vključevanju našega gospodarstva v mednarodno delitev dela, kar pa pomeni, da se bo moralo naše gospodarstvo postopoma prilagoditi pogojem, ki veljajo na mednarodnih trgih.

Podpisana trgovinska pogodba med Jugoslavijo in Indonezijo

Na zelo slovesen način in v prisotnosti vrste najvišjih indonezijskih gospodarskih voditeljev so v času, ko se je v Indoneziji mudila jugoslovanska delegacija s podpredsednikom Zveznega izvršnega sveta Edvardom Kardeljem v Džakarti podpisali pogodbo med Združenjem indonezijskih državnih podjetij in zastopniki zunanjetrgovinskih podjetij iz Jugoslavije o trgovski izmenjavi v vrednosti 2.7 milijarde dinarjev. Po pogodbi bo Indonezija izvažala v Jugoslavijo kavčuk, kavo, poper, bambus in surovine za palmovo olje; kupovala pa bo betonsko železo, aluminij, električne kable, karbid, sukanec in drugo.

Hrana za mir

V okviru ameriške ustanove »Hrana za mir« so med ZDA in Jugoslavijo sklenili nov sporazum, po katerem bo lahko naša država kupila od ZDA pšenice in rastlinske masti v vrednosti 83.400.000 dolarjev.

Po prejšnjem sporazumu med ZDA in Jugoslavijo bo lahko kupila naša država za 15.600.000 dolarjev kmetijskih pridelkov.

Pogajanja o nakupu kmetijskih presežkov v ZDA — v glavnem pšenice, so bila v državnem sekretariatu za zunanje zadeve Jugoslavije v Beogradu. Sporazum pa je bil sklenjen konec novembra 1962. leta.

Ob svoji vrnitvi v domovino je predsednik Tito, ko je odgovarjal na vprašanja novinarjev domačih in tujih listov, naglasil, da Jugoslavija v ničemer ne bo spremenila svoje politike, kakor to v nekaterih deželah omenjajo. Kakor doslej se bo Jugoslavija tudi v bodoče v svojih odnosih do drugih dežel ravnala po načelih prijateljstva in sodelovanja z vsemi narodi sveta, po načelih miroljubne in aktivne koeksistence z vsemi državami ne glede na družbene sisteme.

I walked about our land and drank in its
 marvels,
 How I loved it! Like the uncovered breasts
 of a virgin
 Breathed her fields neath the glowing sun
 an exquisite perfume;
 I submerged myself in the billows of her grains,
 Alone, alone with myself, hidden only with
 my thoughts
 In the speechless company of youthful yearning,
 Youthful indeed — that is to say: in the heart
 of all life.

Translated by Ivan Zorman

We all, you abroad and we at home, are sometimes poets in moments of silence, we all are young again when we sense love in ourselves. It is not in us to be poets by profession; yet many times a feeling carols in ourselves, a feeling for our native soil which is not less warm or less ecstatic than it was the poet's who wrote to it brilliant hymn »Duma«. Our native country is small, yet it is even smaller when seen with everyday eyes: a narrow circle of familiar villages, pastures and fields, mountains and valleys, a bustling town and green land beyond its gray walls, soaring white mountains and under them green waves of foothills, starry summer nights and homeliness of winter evenings, the gay spring sun and angry summer clouds — yes, this all is our home, our native country! It may be humble like a peasant room, yet it is so attractive that even kings would be filled with envy.

Love for one's native soil is not an empty word. A strong chain links you to something you are not even aware of all the time: this something is the soil on which you were born.

It is true: everyone sometimes feels a longing for his youth, for his home place. One remembers a pleasant event, another his mother, his father or his friends, another again god only knows what. Man returns to his home hearth again and again. Does he look for peace, does he come to glorify its strength, or do his thirsty eyes see in it happiness that has evaded him? Indeed, love for one's native country is no empty word!

Translated by N. Vitorović

*Yo he recorrido nuestra tierra y me embebido
 de sus encantos,
 la he amado. Como pechos virginales desnudos
 sus planicies calientes se embalsaman al sol,
 y me he zambullido en las olas de sus trigos,
 solo, solo, conmigo, mismo, encerrado en mis
 pensamientos,
 en la silenciosa compañía de mis juveniles
 sueños,
 joven, joven, con un corazón lleno de vida.*

Traducción: Diego de la Plana

¿Quién de nosotros no se siente joven y poeta cuando su corazón está lleno de amor? También en nosotros, sin per poetas de profesión, resuena a veces el amor hacia nuestra tierra tan alta y amorosamente como ha resonado en nuestro gran poeta Oton

I WALKED ABOUT OUR LAND...

Hodil po

Hodil po zêmlji sêm naši in píl nje prelésti.
 Ljubil sem jò. Kàkor grúdi devíške razgáljene
 duhtéle pod sóncem so njéne poljáne razpájljene;
 potápljal sem sè v valóve njénih žít,
 sám, sám s seboj, le z míslimi svojími skrit
 v molčéči družbi mládega hrepénenja.
 mlád, mlád — to s právi: v sícu vséga živoljénja.

Oton Zupančič: Iz »Dume«

Túdi mi vsí, ví na tújem, mí domá — smo v trenútkih tíšine kdáj pésniki, mí vsí smo znóva mládi, kàdar začútimo v sèbi — ljubézen! Ní nam dáno, da bi bili pésniki po poklicu; a túdi v nás mnógokdáj ne zapóje čústvo do domáče zêmlje nič mànj topló in zanóšno, kàkor je pélo v pésniku Otonu Zupančiču, ki je napísal o njéj svójo blestéčo hímmo »Dumo«! Májhna je náša domovína; še mánjša v náših vsakdánjih očéh; ózek króg domáčih vasí, pášnikov in pólj, gorá in dolín, vrvéče mésto, béle céste in zeléni

Zupančič al crear su brillante himno »Duma«. Nuestra patria es pequeña y mirandola todos los días parece aun menor: no hay más que un pequeño anillo de pueblos, de campos y prados, de montes y valles, de ciudades bulliciosas, de verdor por la otra parte de los muros grises, de hervor de los montes blancos y bajo ellos — verdes olas de colinas, noches estrelladas de verano, el calor de los hogares en las frías tardes de invierno, alegre sol de primavera y nubes amenazadoras de verano — sí, ésta es nuestra casa, nuestra patria. Es modesta como un hogar campesino pero tan atractiva que hasta los reyes podrían envidiarnosla.

El amor hacia la tierra natal no es una palabra vana. Es un sentimiento constante y profundo que te liga a algo que está siempre vivo en tí: este algo es la tierra que te dió la vida.

Así es: no hay nadie quien a veces no sintiera la añoranza por su juventud, por su pueblo natal. A uno le atrae un recuerdo hermoso, al otro su madre, al tercero su padre y sus amigos, al cuarto cualquier otra cosa. Siempre de nuevo vuelve el hombre a su casa natal buscando la paz, bendiciendo su salud y con los ojos sedientes mirando su felicidad que a él se le había escapado. Así es: el amor hacia la tierra natal no es una palabra vana.

Traducción: Jolanda Kvas

*J'ai marché sur notre terre et j'ai bu ses charmes.
 Je l'ai aimée. Comme des seins virginaux
 mis à nu,
 ses plaines surchauffées s'exhalent au soleil;
 je me plongeais dans les vagues de ses blés,*

YO HE RECORRIDO NUESTRA TIERRA...

zemlji sem naši...

svét ónstran sívih zidóv; kipênje bélih gorá in pod njími zeléni valóvi hólmov, zvézdnate polétne nočí in domáčnost zímskih večérov, vesélo pomládno sónce in jézni polétni obláki — dà, vsè tó je náš dóm, domovína! Skrómen je kàkor kméčka izba, a vabljív, da bi nám ga králji zavíдали.

Ljubézen do domáče zémlje ni prázna beséda. To je trájno in globóko čústvo, ki te véze na nékaj, čésár se vsák híp ne zavédaš: tá nékaj je zémlja, na katéri si se rodíl!

Zarés: vsákdo zahrepení včasih nazáj po mladostí in domáčem kráju. Téga spomínja nánj lép dogódek, ónega máti, trétjega óče in prijátelji, četftega bogvédí káj. Clóvek prihája v domáčo híšo védno znóva iskát mirú, prihája blagrovát njéno zdrávje in z željnimi očmi gléda v njéj le sréčo, ki se je njému izmaknila. Dà, ljubézen do domáče zémlje ní prázna beséda.

Lojze Krakar

seul, seul avec moi-même, caché avec mes seules pensées dans la compagnie silencieuse du jeune désir, jeune, jeune — c'est-à-dire: au coeur de toute la vie.

Trad. par Viktor Jeseník

Nous tous aussi, vous à l'étranger, nous chez nous — nous sommes, aux instants du silence, parfois poètes; tous nous redevenons jeunes quand nous sentons en nous — l'amour! Il ne nous est pas donné d'être poètes par vocation, mais en nous aussi le sentiment de la terre natale chante avec non moins de chaleur et de transport qu'il ne chantait chez le poète Oton Župančič, qui a écrit sur elle son hymne resplendissant, la »Douma«. Petite est notre patrie, plus petite encore à nos yeux habitués: un cercle étroit de villages, de pâturages et de champs, de monts et de vallées, une ville pleine d'animation, des routes blanches et le monde vert au-delà des murs gris, le bouillonnement des blanches montagnes et, à leur pied, les vertes vagues des collines, les nuits d'été étoilées et la familiarité des soirs d'hiver, le gai soleil printanier et les nuages d'été courroucés — oui, tout cela est notre chez nous, la patrie! Modeste comme une chambre paysanne, mais séduisant au point que les rois nous l'envieraient.

L'amour de la terre natale n'est pas un vain mot. C'est un sentiment durable et profond qui vous lie à quelque chose dont vous n'avez pas conscience à chaque instant: ce quelque chose est la terre sur laquelle vous êtes né!

C'est vrai: chacun désire parfois avec ardeur revenir en pensées à sa jeunesse et à son lieu natal.

J'AI MARCHÉ SUR NOTRE TERRE...

A celui-ci le rappelle un bel événement, à un autre sa mère, à un troisième son père et ses amis, à un quatrième dieu sait quoi. L'homme revient toujours dans sa maison natale pour y chercher la paix, il vient y louer sa santé et avec des yeux avides il ne regarde en elle que le bonheur qui lui a échappé. Vraiment, l'amour de la terre natale n'est pas un vain mot.

Trad. par. V. Jeseník

*Ich schritt durch unser Väter Land,
den Zauber seiner Schönheit trinkend.
Wie ich es liebte. Die Felder dufteten in
Sonnenglut
entblößt wie keusche Brüste junger Frauen,
ich tauchte unter in des Kornes Flut,
allein, allein mit mir, nur die Gedanken
brüderlich verhüllt in junger Sehnsucht Stille,
jung, so jung — und das bedeutet: im Herzen
tiefster Lebensfülle.*

Übersetzt von Dora Vodnik

Wir alle, ihr im fremden Land ebenso wie wir in der Heimat, werden in Augenblicken der Stille auch Dichter; und sobald das Gefühl der Liebe in uns lebendig wird, werden wir wiederum jung. Es ist nicht jedem von uns beschieden, Dichter von Beruf zu sein, dennoch erklingt nicht selten auch in uns das Gefühl der Liebe zur heimatlichen Scholle gar nicht weniger warm und beschwingt als im Dichter Oton Župančič, der dieses Gefühl in der glanzvollen Hymne an seine Heimat — »Duma« — zum Ausdruck brachte. Klein ist unsere Heimat, durch die Augen des Alltags betrachtet, wird sie noch kleiner: ein enger Kreis von heimatlichen Dörfern, Triften und Feldern, von Bergen und Tälern; die brodelnde Stadt, weiße Straßen und jenseits der grauen Mauern die Welt der grünen Frische; die in die Höhen sich schwingenden weißen Berge, die Wogen grüner Hügel darunter; besternte Sommernächte, die Traulichkeit der Winterabende, die fröhliche Sonne des Frühlings, die drohenden Wolken des Sommers — all dies ist unsere Heimat, unser Heim; bescheiden und unansehnlich ist es, doch einladend wie eine Bauernstube; Könige dürften uns dafür beneiden.

Liebe zur Heimat, das ist kein schales Wort, nein, das ist ein tiefes, nie auszulöschendes Gefühl, dessen du dir zwar nicht jeden Augenblick bewußt bist, das dich aber doch an etwas knüpft — an den Erdflecken, auf dem du geboren wurdest.

Fürwahr: Jedermanns Sehnsucht langt hin nach den Tagen seiner Jugend, nach der Stätte, die einst sein Heim war. Den einen erinnert daran ein schönes Erlebnis, den andern die Mutter, der Vater, die Freunde oder sogar etwas ganz Unbestimmtes und Unbestimmbares. Der Mensch kehrt immer wieder heim — den innern Frieden suchend. Er kehrt zurück, um sein Volk glücklich zu preisen und sich an seiner Kraft zu laben. Mit verlangenden Blicken entdeckt er hier das Glück, welches ihm entglitten ist. O, nein, das Wort Heimatliebe ist kein schales Wort!

Übersetzt von Dora Vodnik

ICH SCHRITT DURCH UNSER VATER LAND...

DRAGI PRIJATELJI

DEAR FRIENDS,

A few days ago we welcomed the New Year in with toasts and best wishes to ourselves and to you, our compatriots in cities and the country of the vast and beautiful States as well as in the rest of the world. You are not forgotten wherever you may be living, your old native country remembers you, your children and grandchildren.

This column is intended for you; in it we will give explanations of Slovene texts, call your attention to particularities in our language and add to the knowledge of Slovene grammar which you acquired during the last year's course »Slovene for you«. We are also going to answer any questions you may think of when you come across language problems you cannot solve. Please write to us, let us know your wishes, put questions, it will be a pleasure to help you. Let the old spinning-wheel turn and spin the golden threads of Slovene word for you, boys and girls of Slovene descent, and for you, friends from far-off countries that feel sympathy for our country and our mother tongue.

Translator

LIEBE FREUNDE!

Als wir vor einigen Tagen mit köstlichen vollen Bechern und unseren gegenseitigen innigen Wünschen die Schwelle des Jahres 1963 überschritten, eilten die Gedanken aus unserer Heimat zu Euch. Die Liebe und der Gedanke kennen keine Fernen. Liebe Brüder und Schwestern, wo ihr auch leben sollt, lebt ihr nicht allein, Euere Heimat denkt an Euch, and Euere Kinder und Enkel. Insbesondere den Jungen und Mädchen sollen die vorangehenden Seiten der RODNA GRUDA gewidmet sein. Da eröffnen wir unser trautes Plaudereckchen, wo wir uns treffen und einander so manches erzählen werden.

Da wollen wir Euch immer einen slowenischen Text vorführen, ihn auseinandersetzen, Euch auf die Besonderheiten der slowenischen Sprache aufmerksam machen und die im Kursus »Möchten Sie nicht Slowenisch lernen?« erworbenen grammatischen Kenntnisse auffrischen und vertiefen. Wir möchten Ihnen das Lernen erleichtern, die Arbeit beschleunigen; darum bitten wir Euch, uns mitzuteilen, was Euch Schwierigkeiten bereitet. Mit aufrichtiger Freude werden wir Eure Fragen beantworten und allen Euren Wünschen nachzukommen suchen. Möge das alte Spinnrad unserer slowenischen Sprache auch für Euch, Jungen und Mädchen, die Fäden spinnen, aus denen das Band gewoben werden soll, das Euch fest mit Eurer Heimat verknüpfen wird.

Übersetzerin

CHERS AMIS,

Lorsque nous avons franchi, il y a quelques jours, le seuil de la nouvelle année 1963, la coupe levée et avec de bons souhaits, mainte pensée s'est envolée des foyers slovènes vers les bassins miniers, vers ces lieux que vous habitez, vous, chers compatriotes. Mais pour la pensée et les sentiments il n'y a pas de distance. Où que vous soyez, vous n'êtes pas oubliés; la patrie pense à vous, à vos enfants et à vos petits-enfants. Et c'est à eux surtout que sont destinées les deux pages précédentes de RODNA GRUDA et ce petit coin. A cette place nous vous expliquerons à l'avenir le texte slovène publié; nous attirerons votre attention sur les particularités de la langue slovène et consoliderons vos connaissances de la grammaire slovène, acquises au cours du »Slovène à votre portée«. Nous répondrons aussi à toutes les questions qui vous causent des difficultés lors de l'étude du slovène. Ecrivez-nous donc, faites-nous savoir vos désirs, interrogez-nous; c'est avec plaisir que nous vous répondrons. Que le vieux rouet file et que le métier tisse le ruban doré de la parole slovène pour vous, jeunes gens de souche slovène et pour vous, amis de pays éloignés, qui par sympathie pour notre pays apprenez notre langue!

Le traducteur

QUERIDOS AMIGOS:

Con las copas llenas y los mejores votos de felicidad celebramos, hace unos días, la entrada del Año Nuevo 1963. ¡Cuántos pensamientos volaron aquella noche de los hogares eslovenos hacia las pampas argentinas, montes chilenos y llanuras mejicanas, hacia las tierras donde se encuentran ustedes, nuestros queridos compatriotas! Para el pensamiento y amor no hay lejanías. En doquiera se encuentre uno, la patria no se olvida ni de él ni de sus hijos y nietos. Y precisamente a ellos dedicamos las primeras dos hojas de RODNA GRUDA y este rincón.

Este último está reservado para las explicaciones del texto, observaciones sobre las particularidades de la lengua eslovena y consolidación de los conocimientos adquiridos en su gramática durante el cursillo de »¿Quieren hablar en esloveno?«. Además se publicarán aquí las contestaciones a las preguntas referentes a las dificultades que encontrarán Vd. en el estudio del idioma. Con la mayor complacencia contestaremos a todas las que nos envíen. ¡Qué teja el viejo telar la cinta dorada del habla eslovena para ustedes, jóvenes de la sangre eslovena y ustedes nuestros amigos lejanos, que por simpatía a nosotros aprenden nuestro idioma!

Traductora

NAROČITE

Učbenik slovenskega jezika

v angleščini, francoščini, španščini ali nemščini pri založbi

»MLADINSKA KNJIGA«, Ljubljana, Titova cesta 3

Naročnike obveščamo, da bodo prejeli v februarški številki Rodne grude še besednjak k 24 lekcijam Učbenika

Fašistični zločin v Bonnu

Sedemnajst let po zmagi nad fašizmom smo morali pripisati na žalostni spisek ustaško-fašističnih žrtev novo ime Jugoslavana. Poročali smo že, da so ustaški zločinci, ki so našli zatočišče v Zahodni Nemčiji, s streli iz pištole težko ranili bivšega partizanskega borca, vojnega invalida Momčila Popovića, ki je po trinajstih dneh herojskega boja s smrtjo podlegel ranam.

Naše ljudstvo je sprejelo vest o smrti Momčila Popovića s hudim ogorčenjem. Po vsej državi so bila protestna zborovanja, na katerih so zahtevali, da mora zahodnonemška vlada takoj prepovedati delovanje zločinskih emigrantsko-fašističnih organizacij na svojem ozemlju, najstrože kaznuje krivce ter izročiti vojne zločince, ki jih zahteva jugoslovanska vlada.

Še posebej pa želimo poudariti, da je poleg demokratske in profašistične svetovne javnosti obsodila zločin v Bag Godesbergu (Bonn) tudi večina vojne in povojne jugoslovanske emigracije. V pismih, ki so prišla na Izseljensko matico v Ljubljano, zagotavljajo, da nimajo nobenih zvez z »ustaškimi in drugimi klavci«² ter obsojajo ta gnusni zločin. Spregledali so, kakšen je bil načrt ustaških vojnih zločincev: S krvjo partizanskega borca Momčila Popovića so hoteli okrvaviti in kompromitirati čim večje število beguncev, hkrati pa »opozoriti«² vse tiste, ki so začeli ali so že uredili na podlagi zakona o amnestiji svoj odnos do domovine, da se protijugoslovanska gonja nadaljuje in »stvar še ni dokončno izgubljena«. Toda to je politični račun peščice fašističnih brodolomcev, izdajalcev in večnih brezdomcev, ki se zavedajo, da se njihova barka nerešljivo potaplja in so ostali sami, zaničevani in prezirani...

Ustaški zločin v Bonnu je hkrati opomin in obveznost za vse protifašiste in še posebno mladini, ki na srečo ni okusila na svoji koži, kaj je fašizem. Fašistična roka je še živa in strelja... Obnovljeni revanšizem, ki je našel ugodno vzdušje za razvoj v Zahodni Nemčiji, ne grozi samo Jugoslaviji, ki je samo eden izmed pripadnikov protihitlerjevske koalicije med drugo svetovno vojno. Vidimo, da toliko let po končani vojni fašistično seme še klije in padajo nove žrtve. V Bonnu je padel Momčilo iz Jugoslavije, jutri bo lahko na vrsti John iz ZDA, pojutrišnjem Jean iz Francije...

To nam narekuje, da se moramo proti skupni nevarnosti boriti skupno vsi protifašisti vse do tlej, dokler fašizem ne bo uničen pri koreninah, ker dobro vemo, kaj pomeni in kakšne strahote prinaša.

S. L.

CEV PIŠTOLE SO MI PORINILI V USTA...

Dvanajstletni sin uslužbenca našega trgovinskega predstavništva, Berto Dovgan, je bil ob oboroženem napadu ustaških emigrantov v Bad Godesbergu (Bonn) v poslopju in je doživel strahote tega barbarskega napada. V pismu starim staršem v Ljubljano je takole opisal tisto, kar je doživel:

»Opisal vama bom dogodke v našem predstavništvu, opisal vama bom, kako je vse potekalo.

Tisto dopoldne sem šel z očetom v ambasado, kjer je imel oče delo s strankami, to pa kljub temu, da je bil praznik. Ko so vse stranke že odšle, je prišel v ambasado neki novinar, neki naš kolega.

Kmalu se je novinar poslovil in odšel. Šel sem z njim in ko sva prišla do vrat, sem videl, kako neki lopovi podirajo zidano ograjo.

V tem trenutku je prišel domov hišnik Popović. Šel sem k očetu in ko sem ravno prišel v njegovo sobo, sva že zaslišala prvi strel iz pištole. Oče me je zgrabil za roko in me potegnil za seboj v drugo pisarno. Ker je mislil, da gre za vlomilce, je nekoliko odprl vrata in potisnil prednje veliko železno blagajno.

Toda lopovi so kljub temu vdrli v pisarno. Zgrabili so me za roke, mi porinili cev pištole v usta in me vlekli v prvo nadstropje, kjer so nas hoteli vse skupaj zažgati — s hišo vred.

Očeta so ustrelili in ga ranili v glavo, medtem pa sem sam našel priložnost in zbežal po stopnicah. Streljali so za menoj, vendar me niso zadeli, večkrat pa so mi prestrelili roko.

Na dvorišču sem rešil še Stojana Georgijevića, fanta iste starosti, kot sem sam. Pomagal sem mu, da je preplezal ograjo, nakar sem jo še sam, in obvestil policijo o napadu.

Stara mama, pozabil sem napisati, da so metali bombe, mine in dinamit.

Najlepše pozdrave

od Berta.«

TO JE EDINI MOST MED DOMOVINO IN TUJINO

Waiblingen, Nemčija

Mnogokrat se med znanci in prijatelji razvije ob prebiranju Rodne grude živahen razgovor, ob zaključku pa vedno pridemo do sklepa, da je to edini most med domovino in tujino in edina najlepša možnost, da se v družinah ohrani naša lepa slovenska beseda in da naši potomci spoznavajo domovino svojih staršev. Vsem v domovini mnogo prisrčnih pozdravov!

Družina Stane Bauman

VII. mednarodni knjižni sejem v Beogradu

Kakor prejšnja leta, je bil tudi letos v Beogradu od 6. do 12. novembra mednarodni knjižni sejem, ki se ga je udeležilo poleg Jugoslavije še enajst tujih dežel. Skupaj je bilo razstavljenih nad 58.000 knjig. Najobsežnejše razstavne prostore so zasedle knjižne založbe Demokratične republike Nemčije, Francije, Sovjetske zveze in Združenih držav Amerike. Na sejmu so bile podeljene tudi nagrade za najlepšo opremo knjig. Državna založba Slovenije iz Ljubljane je bila edina, ki je dobila kar dvoje priznanj za likovno opremo knjig. Prvo nagrado je prejela za opremo pesniške zbirke Alojza Gradnika »Eros tatos«, ki jo je opremil akademski slikar Vladimir Lakovič, tretjo nagrado pa prevod romana C. Malaparta »Koža«, ki jo je opremil arhitekt Uroš Vagaja.

Ugodne mednarodne ocene jugoslovanskega filma

Jugoslovanski film »Signalj nad mestom«, ki ga je pred tremi leti posnel režiser Žika Mitrovič, so nedavno vrteli v pariških kinematografih. Pri publiku kakor tudi v listih je naletel na ugodne ocene. Časnik »Parisienne« piše: Zares tudi Američani ne bi znali bolje izraziti tako napete vsebine in epske gradnje. Realizacija je skrbna, vznemirljiva in zelo uspešna. Igralci so čudovito enotno vigrani. — Časnik »France Soir« pa je zapisal: To je jugoslovanski film o odpor-niškem gibanju, narejen kot western... Gledalec je od začetka do konca vezan na dogodke, napetost je izredna. Režija (sprememba prizorov) je nagla, igra dobra. — Film je bil zelo dolgo na programu pariških kinematografov. V eni glavnih vlog uspešno nastopa tudi slovenski filmski igralec Miha Baloh.

V decembru tri domače premiere v ljubljanskem Mestnem gledališču

Mestno gledališče v Ljubljani se lepo uveljavlja. Po prvih treh premierah v lanski sezoni so uprizorili v decembru kar tri premiere novih domačih del. V režiji Jožeta Tirana so uprizorili veselo igrico makedonskega pisatelja Koleta Čašula z naslovom »Igra«, ki je bila komaj septembra napisana in so jo v Ljubljani igrali celo pred skopskim gledališčem. Druga premiera je bilo mladinsko delo »Igra igračk«, ki jo je napisal in tudi režiral Janez Vrhunc. Tretja pre-

miera pa je bil zanimiv literarno satirični kabaret Mestnega gledališča, ki ga je pripravil režiser Jože Gale.

Prežihove »Samorastnike« bodo filmali

Roman Prežihovega Voranca »Samorastniki« je že delj časa pripravljen tudi za filmanje. Filmski scenarij po tem prelepem in zahtevnem leposlovnem delu je napisal Vojko Duletič. Snemanje pa je zelo zahtevno. Zgraditi bodo morali številne objekte in sploh v vsem oživiti dobo, v kateri se povest dogaja. Sklenili so, da bodo začeli snemati ta film letos v februarju. Film bo režiral Igor Pretnar. Igralci, med katerimi je zlasti zahtevna vloga glavne junakinje Mete, pa še niso izbrani.

Dolenjska zemlja in njeni ljudje

Dolenjska založba v Novem mestu je izdala zajetno knjigo pod gornjim naslovom. V lepo opremljeni knjigi je trinajst strokovnih člankov o dolenjski pokrajini in Dolenjcih, ki so jih napisali mladi slovenski geografi. Uvodno besedo pa je prispeval univerzitetni profesor dr. Anton Melik. Knjiga je pomemben prispevek k delom, ki nas seznanjajo z nastankom pokrajine in razvojem gospodarstva na Dolenjskem.

Jakopičev paviljon - Mestna galerija

Ljubljanski Jakopičev paviljon v Tivoliju je bil desetletja znana mednarodna galerija, v kateri so prirejali številne razstave priznanih domačih in tujih umetnikov. Kakor mnogo drugih, se je moralo tudi poslopje Jakopičevega paviljona v Tivoliju lani umakniti pri graditvi novega cestno-železniškega vozlišča. Paviljon so podrli. Galerija Jakopičev paviljon pa je ostala. Dobila je novo ime in nove prostore. Preimenovala se je v Mestno galerijo. Stalne razstavne prostore pa bo imela v delu naše stare Ljubljane, na Mestnem trgu št. 5. Za ureditev bosta poskrbela okrajni ljudski odbor in mestni svet ljubljanski.

Mednarodni festival znanstvenih filmov v Sloveniji

Od 1. do 11. decembra lani je bil v Sloveniji mednarodni festival znanstvenih filmov. V Ljubljani in še v sedmih drugih okrajnih središčih Slovenije so predvajali 25 poljudnoznanstvenih filmov iz raznih dežel.

Knjižno založništvo na Slovenskem se je tako izpopolnilo in razširilo, da človek kljub volji prav težko spremlja novosti na knjižnem trgu. V izložbah knjigarov se pojavljajo iz dneva v dan nove knjige z najrazličnejših področij: iz vseh umetnostnih zvrsti, filozofskih in tehničnih znanosti, knjige s pogledom v preteklost, sedanost in prihodnost. V tem knjižnem razmahu je videti prizadevanje, da bi se tudi Slovenci v sklopu drugih jugoslovanskih narodov vključili v vsa pozitivna, napredna hotenja na svetu.

Od Koprškega zaliva do prekmurskih ravnin in od Triglava do Kolpe je le majhen del kulturnega sveta, pa vendar je na njem morda najbolj gosto omrežje založb in časopisnih podjetij na svetu. Samo mimogrede si jih oglejmo.

FRANCE VURNIK

Nove knjige na slovenskem knjižnem trgu

Samo v Ljubljani so naslednje založniške hiše: *Cankarjeva založba*, ki že vrsto let skrbi predvsem za izdajanje politične literature in najpomembnejših svetovnih leposlovnih dosežkov iz preteklosti in sedanosti.

Državna založba Slovenije je znana med drugimi zlasti po tem, da izdaja zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev. V tej knjižni zbirki, ki jo urejajo najvidnejši slovenski literarni zgodovinarji, je že izšlo kakih 70 knjig od Antona Tomaža Linharta, prvega slovenskega dramatika, do pesnika Srečka Kosovela. V tisku sta zdaj dve knjigi: Zbrano delo Prežihovega Voranca, prva knjiga in druga knjiga Zbranega dela Janeza Mencingerja. V zbirki Tokovi časa izdaja Državna založba Slovenije pesniška in prozna dela mlajših slovenskih literarnih ustvarjalcev.

Tretja velika založba v Ljubljani je *Mladinska knjiga*. Poleg šolskih knjig izdaja ta založba številna leposlovna, poljudnoznanstvena in poučna dela za mladino, ki se odlikujejo po tehtnem izboru in zelo lepi slikovni opremi. V zbirkah Kondor in Školjka objavlja Mladinska knjiga izbrane umetnine domačih in tujih klasikov in sodobnih umetnikov.

Zavod »Borec« v Ljubljani pa skrbi za izdajanje knjig s partizansko tematiko. Ta založba je že izdala vrsto dokumentarnih, spominskih in leposlovnih knjižnih del. Posebej podjetje skrbi tudi za izdajanje revij in knjig s tehniškega področja.

Najstarejša založba v Ljubljani je *Slovenska Matica*. Izbor njenih knjižnih izdaj je zelo tehen in širok, od antičnih, starogrških klasičnih del do leposlovnih novitet. V zadnjem času so zbudile posebno pozornost tri lepe izdaje: razprava Franceta Bernika *Lirika Simona Jenka*,

potem razprava Borisa Paternuja — Estetske osnove Levstikove literarne kritike in zelo bogato opremljena knjiga Avtoportret v zahodnem slikarstvu dr. Luca Menašēja. Založba Slovenska Matica bo v februarju 1964. leta praznovala 100-letnico svojega obstoja.

V upravnem in gospodarskem središču Dolenjske skrbi za izdajanje knjig *Dolenjska založba*. Ta izdaja predvsem knjige, ki so tematsko vezane na to upravno in gospodarsko področje.

V Mariboru opravlja svoje pomembno kulturno poslanstvo *Založba Obzorja*, ki izdaja tudi svojo revijo. Ta založba je v minulih nekaj letih izdala lepo vrsto domačih leposlovnih novosti, poleg tega pa bogat izbor iz sodobnih evropskih in ameriških literatur.

Podobno poslanstvo opravlja *Založba Lipa* v Kopru. Ta založba je izdala dokaj knjig starejših in mlajših domačih avtorjev, s svojim izborom pa sega tudi v izvenevropske književnosti: prav zdaj ima napovedano trilogijo, roman v treh delih Mohameda Diba — Alžirska trilogija.

Pomurska založba v Murski Soboti ima tudi za svoje področje poseben program. Uspešno je začela poslovati zlasti v minulih dveh letih. Izdaja knjige avtorjev, rojenih v Pomurju, posreduje sodobno madžarsko književnost slovenskim bralcem in obravnava zgodovinsko in sodobno problematiko svojega področja v posebnih zbornikih.

Izmed številnih del, ki so v zadnjih dveh, treh mesecih prišla na slovenski knjižni trg, si oglejmo le nekaj najpomembnejših domačih del.

Dvaindvajsetletni Niko Grafenauer je pri Državni založbi Slovenije izdal svojo prvo pesniško zbirko *Večer pred praznikom*. V pesmih izpoveduje svoje posebno doživljanje narave in sveta. V pesmi *Samota* pravi:

*Odstiram temni zakrament stvari:
samotna pokrajina za menoj molči
in čaka.*

*Dolgo sem v noči iskal,
Zdaj stojim pod senco hriba,
v katerem se kot dih oglašja ptica.*

V isti zbirki — Tokovi časa je pri Državni založbi Slovenije izšel roman Vladimira Kavčiča *Tja in nazaj*. Kavčič je zelo plodovit pisatelj, saj je to že njegova peta knjiga. V romanu *Tja in nazaj* je pisatelj analiziral slovenska povojna osebna in družbena vprašanja, kakor jih je doživljal in urejal rod današnjih tridesetletnikov. Mlad človek išče svoje mesto v povojni slovenski družbi.

Januarski zapis

*Grem v tem mraku, vklenjen med veje
črnih dreves, po snegu, po tišini, da mi odleže
ob deblu smreke. Pozdravljam zvezdo, ptico.
Naj me skupna bol z njima zveže.*

*O veter, kakor srh, samo bolj nežen,
upogni me. Tišini vzemi njeno pesem
in jo ponudi moji duši. Za bežen
hip, da se opijem z njo.*

*V temo se ugrezam z zenico, v črne daljine,
da jih vzljubim do smrti. Kot zvezda,
kakor čas naj se iztečem
v mir pokrajine.*

Z intimnega, človeškega stališča obravnava vprašanja tega rodu Pavle Zidar v romanu Soha z oltarja domovine. Pavle Zidar je bil do izida romana Soha z oltarja domovine znan kot pesnik, izdal je pesniško zbirko Kaplje ognjene. V svojem pripovednem prvencu je umetniško oblikoval svoja doživetja od otroštva, ki ga je zajela vojna, do svojih zrelih let.

Svoj prozni prvenec je izdal tudi pesnik Ciril Zlobec. Že v pesniških zbirkah — Pesmi štirih, Pobeglo otroštvo in Ljubezen — najdemo sledove, ki jih je pustil v mladem človeku vojni čas. V romanu Moška leta našega otroštva je ta izpovedni svet dopolnil. V liričnem razmišljajočem slogu je upodobil svojo mladost v času, ki je terjal od mladega človeka zrelih moških odločitev. Zlobčev roman je bil nagrajen z drugo Kajuhovo nagrado za leto 1960. Te nagrade podelijo vsako leto od 1961. leta ob dnevu vstaje slovenskega naroda — 22. juliju.

Zavod »Borec«, ki je izdal Zlobčev roman, je objavil tudi spominsko zgodbo Vide Lasič — Svetloba mladih let. Vida Lasič je v tej knjigi v leposlovni obliki opisala del svojega življenja, ko je kot študentka elektrotehnike sodelovala pri oddajah znanega oddajnika Osvobodilne fronte v Ljubljani, imenovanega Kričič. Ta oddajnik je bil okupatorjem hud trn v peti in so ga z vsemi tehničnimi sredstvi zasledovali. Vida Lasič nadalje opisuje svoje ilegalno življenje v okupirani Ljubljani, potem odhod v partizane in delo v partizanskih radijskih delavnicah.

Čankarjeva založba v Ljubljani pa je poslala na slovenski knjižni trg knjigo Ivana Bratka Vroči asfalt Evrope. V njej je zbranih trinajst črtic — spominskih zapisov o usodah mladih predvojnih revolucionarjev, o njihovih bojih in otepanjih s policijo, o zaporih, pobegih in sodelovanju v partizanih. Pisatelj je znan po dveh romanih Pomlad v februarju in Teleskop.

Zelo lepo in na finem papirju je nastisnjena knjižica iz zbirke Spomeniški vodniki založbe Mladinska knjiga. Posvečena je Janezovi cerkvi ob Bohinjskem jezeru. Osrednji del razprave, ki je bogato opremljena s slikovnim gradivom, je posvečen arhitektu Janezove cerkve v Bohinju, doslej odkritim slikarjem po stenah te cerkve in vsej cerkveni plastiki.

Lojze Krakar in Milan Kumar sta pripravila album grozljivih dokumentov o nemških nacističnih taboriščih z naslovom Od tod so bežale še ptice, izdala pa ga je Mladinska knjiga. K fotografskim dokumentom iz taborišč Auschwitz, Buchenwald, Ravensbrück in Mauthausen, ki jih je izdelal Milan Kumar, je spremno besedilo napisal pesnik Lojze Krakar. Knjiga je opozarjajoč dokument nečlovečnosti in svareče opozorilo človečnosti.

Zelo razkošna knjiga je Svet med vrhovi Jaka Čopa. Knjigo je izdala Državna založba Slovenije, zanimala pa bo vsakogar, ki so mu pri srcu lepote slovenske zemlje, še posebej lepote naših planin. To je namreč obsežen album najlepših fotografskih posnetkov znanega slovenskega gornika Jake Čopa.

Omeniti moramo vsaj še dve knjigi:

Oskar Hudales je pri Pomurski založbi izdal zgodovinski roman Med dvema svetovoma, v katerem je pisatelj zajel življenjsko usodo slovenskega kneza Kocljja, zlasti njegov boj na križišču interesov dveh tedanjih političnih svetov. Letos namreč mineva 1100 let, odkar je slovenski velmož Kocelj postal mejni grof Spodnje Panonije, velikanskega ozemlja med Dravo in Donavo, ki so ga večinoma naseljevali Slovani. Roman Med dvema svetovoma se uvršča v tisto vrst pripovedne proze, ki jo je na Slovenskem zelo uspešno začel Fran Saleški Finžgar z romanom Pod svobodnim soncem.

Zelo dragoceno knjigo je izdala Marja Boršnik, profesorica na oddelku za slovensko književnost na ljubljanski univerzi. To so študije in fragmenti, izbor literarnozgodovinskih razprav o slovenski starejši in novejši književnosti, ki so nastale v 35-letnem raziskovalnem in delovnem obdobju. Čas, ki sovпада z nastajanjem teh del, nikakor ni bil naklonjen njenemu vztrajnemu delu, kar je občutila zlasti kot žena-znanstvenica. V knjigi, ki jo je izdala založba Obzorja v Mariboru, je objavila razpravo o Ernestini Jelovškovi, Prešernovi materi, o Vidi Jerajevi in Zofki Kvedrovi, pa o Prežihju, Aškercu, Glazerju in Kersniku in celoten Pregled slovenskega slovtva. To je dragocena knjiga za vsakogar, ki se zanima za razvoj slovenske književnosti, za njena iskanja in umetniške stvaritve.

IZ NAŠIH GLEDALIŠČ

To pot bomo potrkali na vrata slovenskih gledališč v Ljubljani. Ob začetku letošnje gledališke sezone so nas presenetila s številnimi novimi dramskimi deli naših slovenskih pisateljev. Pred leti smo namreč večkrat tožili, da naši pisatelji premalo pišejo za gledališče. Pogrešali smo živega stika gledališča z življenjem pri nas. Končno pa se je le premaknilo: ljubljanska gledališča so letošnjo sezono začela z uprizoritvami del domačih pisateljev, ki v svojih dramah obravnavajo naše probleme.

V gledališki pasaži za frančiškansko cerkvijo se skriva Mestno gledališče ljubljansko. Zanj je mladi slovenski pesnik in dramatik Branko Hofman napisal dramo *Dan in vsi dnevi*. Glavni junak te drame je naš današnji človek. Hotel je biti koristen in pomagati vsepovsod. Vedno je našel čas za vsakega. Za to je žrtvoval celo svojo ženo in osebno srečo. Potem pa je zbolel in se znašel v popolni praznoti brezdelja in osamljenosti. Zve, da je njegovo življenje pri kraju, in odloči se za zadnji odločilni spopad. Dramo igrajo iz velikim uspehom. V vlogi glavnega junaka je naš veliki igralec Vladimir Skrbinšek praznoval štiridesetletnico svojega dela v gledališču. Branko Hofman veliko piše. Piše pesmi, zgodbe za mladino in napisal je roman *Strah*. V Mariboru pa so igrali njegove drame *Življenje zmaguje*, *Svetloba velike samote* in *Zvezde na jutranjem nebu*.

Osrednje slovensko gledališče je ljubljanska Drama. Blizu Trga revolucije najdete njen hram. Pred dnevi so tu prvič uprizorili igro mladega dramatika Miloša Mikeln *Administrativna balada*. *Pisatelj je našim bralcem že znan*. Mikeln je znan tudi kot dramaturg Finžgarjevega romana *Pod svobodnim soncem* in novele *Prežihovega Voranca — Samorastniki*. Obe igri pri nas veliko igrajo, v poletnih mesecih celo na prostem. Napisal je že vrsto iger, ki jih naši amaterski odri zelo radi igrajo. Njegova komedija *Petra Šeme* pozna poroka potuje po vseh slovenskih odrih. Peter Šema je stalni gost v družini svojega umrlega prijatelja. Na skrivoma ljubi njegovo vdovo. Njeni otroci se razkrope po svetu in tako ostane sama. Ne ljubi samote in nagovori Petra za zakon. Mikeln je novinar po poklicu in

Dramski umetnik Vladimir Skrbinšek je lani slavil kar dva jubileja: 60-letnico in 40 let svojega umetniškega ustvarjanja

živi v Ljubljani. Za mlade igralce je napisal komedijo *Atomske bombe* ni več in v nji izrazil željo vseh nas, ki želimo živeti v miru in v svetu brez atomske bombe. V zadnji komediji *Administrativni baladi* pa se je lotil razmer pri nas. *Ostro graja tiste, ki skrbje le zase in ki jim ni mar za druge*. Gledališče je vedno polno, kadar igrajo to igro. Tudi naši časopisi veliko pišejo o njej.

V *Križankah*, ki so jih pred leti preuredili po zamisli mojstra Plečnika, pa živi in dela gledališče *Oder 57*. Igralci igrajo kar sredi dvorane, med ljudmi, brez zavese in kulis. Tukaj uprizarjajo le modernejša dela, ki so napisana nalašč za tako obliko gledališča. Letos igrajo dramo pisatelja Primoža Kozaka *Dialogi*. Ta prikazuje zasliševanje dveh jetnikov, ki sta v javnosti grajala nekatere nepravilne ukrepe oblasti in tega sedaj nočeta preklicati. Zasliševanje se dogaja nekje na Vzhodu v času Stalinove diktature. Primož Kozak nas je presenetil že lani s svojo dramo *Afera*, ki je bila lepo sprejeta tudi na festivalu jugoslovanskih gledališč v Novem Sadu.

Do konca leta se bo zvrstilo še nekaj novih iger. Mladi dramaturgi pripravljajo veliko novih del in o teh se bomo pogovorili kdaj kasneje.

Kranjski Janezi pod piramidami

Številne dvorane v raznih mestih Združene arabske republike so bile v novembru 1962 prizorišče navdušenega ploskanja, ki je bilo namenjeno članom ljubljanskega študentskega kulturno-umetniškega društva »Akademik«.

»Akademik« je bil na gostovanju šestnajst dni. V tem času so njegovi člani priredili devet celovečernih in dva manjša koncerta, mimo tega pa so jih povabili na snemanje za televizijo ZAR. Obiskali so Assyut, Minijo, Tauto, Aleksandrijo, Mahalo el Kobro, Kairo in Port Said.

Takoj prvi dan, ko so prispeli v to afriško deželo, so priredili koncert v jugoslovanskem klubu. Jugoslovani, ki delajo v tej prijateljski deželi, in naši izseljenci, ki že dlje živijo v Kairu, so navdušeno pozdravili izvajalce in jih povabili na zakusko, kjer so se zanimali za življenje v svoji stari domovini, za njene pokrajinske lepote ter za njen razvoj.

Nastopi so bili prava atrakcija za manjše kraje ZAR. Tam so poslušalci prvič slišali zborovsko pesem, kajti v tej severnoafriški deželi

se nihče ne ukvarja z zborovskim petjem. Ta nastop, ki je bil za nekatera mesta sploh prvi nastop tujega zborovskega ansambla, je spodbudil mladino, predvsem študentsko, da bo začela gojiti zborovsko pesem. Študenti v Kairu so prav ob tem nastopu sklenili, da bodo ustanovili svoj zbor, prvi zbor v Združeni arabski republiki. Prav tako so imeli poslušalci v nekaterih mestih prvič priložnost slišati oktetno petje, ki jim je bilo na moč všeč.

Medtem ko je poslušalce iz Združene arabske republike zborovska pesem presenetila in jih morda zavoljo tega navdušila, so bili resnično navdušeni nad našo folkloro. Vzrok je v tem, da so naši narodni plesi njim še najbližji, da se najlaže vživijo vanje in jih razumejo. Strmeli so nad gorenjskimi plesi, ploskali plesom iz Posavine in Bosne ter bili kar najbolj navdušeni nad srbskimi in šoškimimi plesi.

Čeprav je imel ansambel natančno določen program za nastope, so ga večkrat spreminjali. Prilagajali so ga poslušalcem in gledalcem, ki so jim v večjih mestih lahko zapeli tudi zahtevnejše pesmi starejših slovenskih in tujih skladateljev, v manjših pa so jim zaplesali več plesov jugoslovanskih narodov.

Pozabiti ne smemo na jugoslovanske borbene pesmi, ki jih je »Akademik« zapel na vseh svojih koncertih po ZAR. Kljub temu, da so bile zanje tuje, so jih sprejeli z vidnim veseljem, ko so jim povedali, da so prav te pesmi prepevali jugoslovanski partizani, o katerih so gledalci mnogo slišali.

Izvajalcem bo še dolgo ostal v spominu nad vse pristrčen sprejem, ki so ga doživeli v nekaterih manjših krajih dežele. Čeprav so prispeli tja zgodaj zjutraj, jih je pričakalo več sto študentov. Sprejem je bil za naše res nepozaben.

Vse življenje pa se bodo člani »Akademika« spominjali viharnega ploskanja po intonaciji neke pesmi, ki jo je zborovodja zaigral na klavirju. Po pojasnilu, da gre le za intonacijo, so se tako izvajalci kot gledalci pristrčno nasmejali.

Ploskanje je bilo še bolj viharo, ko so slovenski študenti odpeli svojo pesem.

M. R

Tudi v senci stare egiptooske sfinge so postali naši fantje in dekleta v narodnih nošah

V ledu in snegu

Matterhorna

Navezi ljubljanskega alpinističnega odseka, v kateri sta bila 20-letni študent medicine Branko Pretnar in 25-letni finomehanik Sazonov, se je lani 2. septembra posrečilo preplezati severno steno »najlepše gore sveta« Matterhorna.

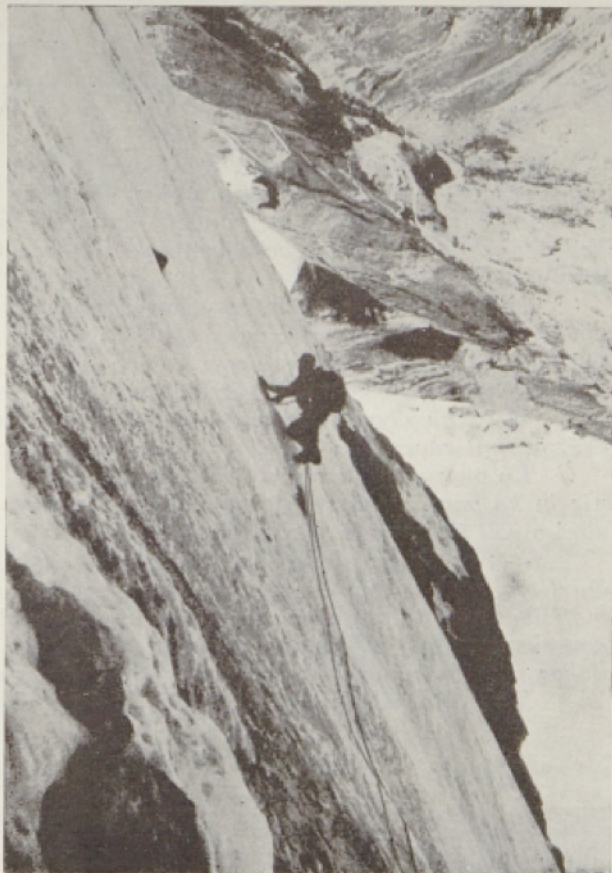
Pogumna fanta sta se odpravila na pot kar z motornim kolesom. Preko severne Italije sta srečno prispela v Courmayeur. Od tam sta odšla peš preko Col du Geant v Chamonix, kjer sta za aklimatizacijo uspešno prečila Mont Blanc v smeri Mont Mondit, Mont Blanc de Tacul in Col du Geant. Poleg tega sta se nameravala povzpeti na Mont Blanc po grebenu Peuterey. Ko sta že vstopila v greben, je Sazonov opazil, da nima zaščitnih očal proti soncu. Zato sta se obrnila in sestopila v Courmayeur ter se preko prelaza Bernard odpeljala z motorjem v Švico. V Zermatt, izhodišče za vzpon na Matterhorn, nista mogla z motorjem, ker je prepovedan promet motornih vozil. Motor in vso odvečno opremo sta pustila v St. Nikolaju in se eden z vlakom, drugi peš napotila v Zermatt, kamor sta prispela zadnjega avgusta. Zjutraj sta jo mahnila mimo Schwarz See do Hörnli Hütte.

Hitro sta napredovala preko snežišč, črne granitne skale in zopet preko ledu naprej vedno višje proti vrhu, ki se jima je kdaj po kdaj pokazal iznad previsnih sten nad njima. Z vsakim korakom sta bila bližje vrhu, točki, ki ju je z magično močjo privlačevala ves čas. Ker so bile razmere v steni lani ugodne, so jima cepin, dereze in kladivo zadostovali, da sta lahko hitro premagala vse ovire. Trezno, brez naglice sta premagovala mesta, ki so ocenjena tudi s V. težavnostno stopnjo in v mraku priplezala na rob stene. Bivakirala sta malo pod samim vrhom in po lepi noči že ob šestih zjutraj stala na vrhu Matterhorna.

Za seboj sta imela 1200 m napornega plezanja. Navdajala ju je prijetna zavest zmage, saj se jima je posrečilo nekaj, česar niso upali niti največji optimisti — v 16 urah sta priplezala na vrh 4505 m visokega Matterhorna. Doslej se je posrečilo to le avstrijski navezi, ki je vstopila v steno isti dan kot naša naveza. Naša fanta pač nista utegnila proslavljati uspeha — sta pa tudi drugače preveč skromna fanta, da bi ga proslavljala — ker je bilo treba misliti na vrnitev. Sestopila sta v Zermatt in se odpeljala domov.

To je bil lani največji uspeh jugoslovanske alpinistike.

VIDE PETKOVSEK

Sestnajst napornih ur je trajal vzpon po strmi steni Matterhorna

In ice and snow of Matterhorn

Last year, on September 2, a climbing party of the Alpine Section Ljubljana-Matica consisting of the twenty years old student of medicine Brane Pretnar and the fine mechanic Tone Sazonov, aged 25, succeeded in climbing the north rock wall of Matterhorn. This, probably the greatest success of Yugoslav mountaineering, was due partly to good physical condition and equipment of both climbers and partly to good weather they had throughout the climbing. The rock wall is about 1200 meters and Matterhorn itself 4505 meters high. It took them only 16 hours to climb the rock wall from the entrance to the ridge where they bivouacked. This represents a special record achieved so far only by them and an Austrian roped party which set out on the same day as ours.

otroci berite

DRAGI SLOVENSKI OTROCI V DALJNIH DEŽELAH

pišem vam tole pismo iz Ljubljane in vam pošiljam z njim lep zimski pozdrav. Sonce sije in ker je nedelja, so odšli naši otroci s svojimi starši na sprehod ali pa tudi na daljši izlet, da bi se mogli po zasneženih hribih sankati in smučati. Jutri pa bodo šli zopet v šolo. Zdravi in srečni bodo sedeli v šolskih klopeh, v odmoru se bodo lovili po šolskem dvorišču, vesela bo njihova pot iz šole domov — in tako vsak dan do poletja.

Kako pa vi? Berem in poslušam zgodbe vaših staršev, delavcev v rudnikih, v tovarnah, v gozdovih, gledam slike vaših lepih domov, okoli katerih so skrbno urejene grede z rožami. Mislim, da so te grede in rože živa misel na domovino, iz katere so prišli vaši starši. Z rožami na oknih in na vrtu si lajšajo domotožje, vam pa poklanjajo z njimi lep spomin na slovensko zemljo, ki jo pridete morda kdaj obiskat.

In vsaka slovenska beseda, ki vas jo je mama naučila, je prav tako spomin na njeno domovino, še več, je tudi zavest, da se še niste čisto odtrgali od nje.

Ko vam starši z vsemi svojimi močmi in z ljubeznijo ustvarjajo v novi domovini čim lepše življenje in ko vam enako iz srca tudi mi v Sloveniji želimo, da bi bili srečni in da bi dosegli veliko uspehov zdaj v šoli in pozneje v poklicu —

— naj ostane slovenska govorica, ki ste se je naučili od svojih staršev in starih staršev, nežen, a čvrst mostiček od nas do vas, ki živite daleč po svetu, in nazaj od vas do nas. Da bi si ostali blizu, kot mati in sinovi in vnuki in pravnuki. Da bi si ostali blizu v dobrem in hudem. In da bi se s slovensko govorico spoznali naši otroci doma in vi iz druge domovine. Saj takšnih srečanj bo vedno več, ko se je, kakor pravijo, s človeškim napredkom zemlja zmanjšala.

Tako, naj zdaj pismo zaključim z željo, da bi se kdo izmed vas oglasil in nam sporočil, kako živi.

ELA PEROCI

Zimsko veselje

(foto: Vlastja)

MUCA COPATARICA

V Majhni vasi so majhne hiše in v vsaki hiši so otroci. V pisanih srajčkah so in obuti v rdeče in modre copatke. Vse hiše v vasi so bele, vse strehe na hišah so rdeče, vsa okna imajo zelene nahnice, dvorišča so pometena in cesta je gladka. Vse je v najlepšem redu, le otroci so neredni. Zvečer, ko ležejo spat, nikoli ne pospravijo copatk za seboj. Drugo jutro jih iščejo pod mizo, za pečjo, na stopnicah, v vozičku, med drvimi, v žepu očetove suknje in po dolgem iskanju najdejo eno copato v kuhinji, drugo v sobi.

Neko jutro pa, ko so že v vseh hišah v Majhni vasi kuhali zajtrk, je Janezek zaman iskal svoje copate. »Mama, kje so moji copati?« je vprašal.

»Če jih nisi zvečer pospravil, ti jih je odnesla muca,« je odgovorila mama.

»Mama, kje so moji copati,« je klicala Špelca v sosedni hiši.

»Če jih nisi zvečer pospravila, jih je odnesla muca,« ji je rekla mama.

»Mama, kje so moji copati?« je vprašal Tine v tretji hiši.

»Muca ti jih je odnesla, ker jih nikoli ne pospraviš,« mu je odgovorila mama.

V vsej vasi je dišalo po sladki kavi in otroci so bili lačni. Kar bosji so posedli k mizi. Napili so se tople kave, potem pa je Janezek stopil na prag in zaklical preko ceste: »Špelca, pridi k meni!« Špelca je takoj pritekla na prag in rekla: »Saj bi rada prišla, pa ne morem. Muca mi je odnesla copate. Pridi ti k meni!« »Ne morem,« je rekel Janezek. »Muca mi je odnesla copate.«

»Tine!« sta klicala Janezek in Špelca, »pridi k nama!«

Tine je priteklo na prag in odgovoril: »Muca mi je odnesla copate.«

V vseh hišah so odpirali vrata in vsi otroci so prišli bosji na prag.

»Muca mi je odnesla copate!« so klicali drug drugemu. Prestopali so se z noge na nogo, ker jih je zeblo. Potem pa je posijalo sonce in otrokom je bilo toplo. Bosji in v pisanih srajčkah so prišli na cesto. Spraševali so se: »Kam je odnesla muca naše copate?«

»Poiščimo mucin dom!« je rekel Jurček in so šli. Zavili so s ceste in hodili po rosnih travah, prišli so do gozda in so šli kar naprej, naprej. Hodili so po mahu, poslušali so ptičje petje in pripogibali grmičke, da bi našli mucin dom.

Sredi gozda so našli belo hišico z rdečo streho. Okna so bila polna rož, na vratih pa je bil napis: »Muca copatarica.«

Muca je otroke slišala in jim odprla vrata.

»Ljubi otroci, kaj bi radi?« »Copate,« so prosili otroci.

Ilustriral M. Bizovičnik

Nato jih je povabila v hiško. V hiški so bile police in na policah modri in rdeči copatki. Kakšen red je bil v hiški! Otroci so umolknili.

»Vsak naj vzame svoje copate,« je rekla muca copatarica.

To pa ni bilo lahko. Copatki so bili očiščeni in zakrpani, a potrpani gumbi zopet prišiti. Otroci so jih komaj prepoznali.

Bobek, najmanjši med otroki, pa svojih copatk ni našel. Vsi otroci so bili že obuti, on pa jih je še vedno iskal.

»Če copatk ne najdeš, boš moral bos domov,« mu je rekla muca copatarica. Bobka je zeblo v noge in na jok mu je šlo. Njegovi copatki so bili raztrgani, na polici pa ni bilo strganih copatk.

Otroci so že odhajali iz hiške in Bobka je vedno bolj zeblo. Muca copatarica pa mu je govorila: »Bos boš šel domov.«

»Prehladil se bom,« je rekel Bobek in mucji se je zasmilil.

»Najbolj nereden si, a najmanjši in bi se nemara res prehladil, če bi hodil bos,« mu je rekla in mu prinesla copatke. Bili so zakrpani in čisti.

»Ko bo zapadel sneg, ti sešijem nove,« mu je obljubila. To so slišali tudi drugi otroci. Obrnili so se in prosili: »Meni tudi! Meni tudi!«

Muca copatarica jim je pomahala in rekla: »Tudi vam jih sešijem!« Zaprla je hiško in gledala skozi okno, kako so otroci v pisanih srajčkah in v rdečih in modrih copatkah hiteli domov. Zadnji je tekel Bobek.

Danes sneži in muca copatarica šiva copate za otroke iz Majhne vasi. Z zajčkovo kožo jih bo podložila, da bodo toplejši.

Kdo ve, ali jih bodo otroci pospravili, ko bodo šli spat.

naši ljudje po svetu

Po vsem svetu
svečane proslave
29. novembra

Slika zgoraj: S praznovanja v Sallauminesu: rojak Justin Čebulj je v imenu Zdrženja Jugoslovanov v Severni Franciji poklonil veleposlaniku Miljkoviću rudarsko svetilko

V Sallauminesu je mala Carol recitirala lepo slovensko pesem, nato pa izročila šopek rož veleposlaniku

Na sliki poleg je skupina pionirjev, ki so nastopili na proslavi v Jugoslovanskem domu v Aleksandriji

Rojaki, zbrani na lepo uspeli proslavi 29. novembra v Jugoslovanskem domu v Aleksandriji

(Fotografije iz Francije posnel: Viktor Lapornik iz Sallauminesa)

Ob dnevu republike, 29. novembra, so bile v vseh deželah po svetu, kjer žive naši ljudje, številne prireditve in proslave: svečani sprejemi, akademije, športna tekmovanja itd. Nešteto toplih čestitk, pozdravov in želja, poslanih ob tej priliki rojstni domovini in predsedniku Titu, so prejele tudi izseljenske matice iz mnogih krajev sveta.

Ko to pišemo, poročila o prireditvah in fotografije še vedno prihajajo, zato poročamo pač le o proslavah, o katerih smo dopise doslej prejeli. Iz Francije sta Slovenski izseljenski matici med prvimi poročala o proslavi v Sallauminesu dopisnika Anton Berce iz Sallauminesa in Jože Martinčič iz Lensa. Lepo sta opisala svečano akademijo, ki je bila prirejena v Sallauminesu 25. novembra. Od blizu in daleč so se zbrali naši ljudje. Slavja sta se udeležila tudi jugoslovanski veleposlanik iz Pariza Mita Miljković in konzul Branko Janković. O pomenu 29. novembra je govoril veleposlanik Miljković. S svečanosti so zbrani poslali pozdravno brzojavko predsedniku Titu. Jugoslovanski izseljenci, ki delajo v rudnikih v pokrajini Lorene, so se zbrali na svečani akademiji v Merlebachu. Bogat kulturni program so izvedla slovenska rudarska pevska društva: »Slavček«, »Sava«, »Triglav« in »Sv. Barbara«. Naše rojake sta ob tej priliki pozdravila jugoslovanski generalni konzul Franc Zugelj iz Strasbourga in predsednik občine Merlebach g. Poitier. Proslava je bila tudi v Parizu. Poleg predstavnikov naših izseljencev so se je udeležili tudi drugi Jugoslovani, ki žive v Parizu, in jugoslovanski veleposlanik Mita Miljković s člani veleposlaništva.

V Chicagu v ZDA so naši rojaki počastili dan republike s slavnostno akademijo, ki je bila 25. novembra v Pulaski Ballroomu na So. Achland ave. Zelo lepa proslava je bila 18. novembra v Južnem Ontariu v Welandu. To je bila prva tako široko organizirana in lepo uspela proslava na področju niagarskega polotoka, na kateri so sodelovali in se je udeležili Jugoslovani iz vseh krajev tega področja — iz Port Colborna, Niagara Fallsa, St. Catherinesa, Thorolda, Wellanporta, Wellanda itd. Med govorniki je bil toplo pozdravljen major William Jones, nekdanji šef zavezniške vojaške misije v Sloveniji, ki uživa v Kanadi velike simpatije med domačini in našimi rojaki.

V Torontu v Kanadi se je v ponedeljek 26. decembra kljub delovnemu dnevu zbralo nad petsto Jugoslovancev v gledališču La Plaza na 755 Queen st. Z navdušenjem so sledili bogatemu in lepemu programu slavnostne prireditve. Zbrane so pozdravili predsednik kanadsko-jugoslovanskega združenja »Bratstvo in enotnost« Boško Milutinović, predstavnik makedonske nacionalne organizacije Mirko Mitrevski in jugoslovanski generalni konzul iz Toronta Slavko Odica. O 29. novembru je govoril v slovenščini Leo Fister. Slavje je lepo dopolnil pevski zbor »Jadran«, ki je ubrano zapel nekaj medjimurskih, dalmatinsko in šumadijsko pesem ter zbranim s tem še bolj približal daljno in ljubo rojstno domovino. Nato so predvajali dva jugoslovanska filma.

V Argentini so jugoslovanski izseljenci že več mesecev prej izvolili poseben odbor, ki je vodil priprave za proslavo. Prireditve, pod pokroviteljstvom jugoslovanske poslanika dr. Lazarja Latinovića, je bila v nedeljo 25. novembra v gledališču »El Nacional« v Buenos Airesu.

Tudi Josip Zibilić, predsednik Jugoslovanskega doma iz Aleksandrije v ZAR, nam poroča o lepem slavju, s katerim so naši ljudje v tej deželi počastili praznik rojstne domovine. Slavje je bilo še tem lepše in bolj domače, ker so se ga udeležile tudi posadke jugoslovanskih ladij: Titograd, Gorenjska, Mosor, Mlava in Sali, ki so bile ta dan zasidrane v aleksandrijski luki. O pomenu 29. novembra je govoril Vlado Kukoj, predstavnik jugoslovanskega poslaništva iz Kaira, skupina pionirjev pa je lepo izvedla program: zapeli so, zaplesali in recitali v lepi domači govoric. V vseh prostorih Jugoslovanskega doma je vladalo toplo domače vzdušje. Naši pomorščaki so skupaj z izseljenci zaplesali kolo, skupaj so zapeli. Naše narodne in partizanske pesmi so donele v tiho aleksandrijsko noč.

Jugoslovanski izseljenci iz Orangea, v jugovzhodni Avstraliji, so po Izseljenski matici Srbije ob prazniku poslali jugoslovanskim narodom in predsedniku Titu pristrčno pismo, v katerem pravijo med drugim:

»Čeprav živimo v daljni Avstraliji, bomo na dan republike 29. novembra v duhu skupaj z narodi Jugoslavije, kakor smo bili vedno, in s polnim srcem bomo proslavili ta veliki dan, kakor da živimo z vami skupaj na rodni tleh.«

Iz Francije

Jubilejna prireditev podpornega društva Posmrtni sklad

Tajnik društva Posmrtni sklad (in naš dopisnik) Alojz Kobilšek iz Sallauminesa nam je poslal zanimiv opis jubilejne prireditve tega društva, ki je lani praznovalo deseto obletnico obstoja. V društvu je včlanjenih 235 družin, ki jim bo v primeru smrti kakega člana pomagalo.

Jubilejna prireditev je bila v nedeljo 28. oktobra v Sallauminesu. Poleg članov so se slavja udeležili tudi številni častni gostje. Navzoč je bil jugoslovanski veleposlanik iz Pariza g. Miljković, predsednik občine Sallaumines, župnik Stanko Colar ter predstavniki društev. Zdrženje Jugoslovancev so zastopali rojaki Demšar, Cebul in Skočir, društvo sv. Barbara iz Sallauminesa brata Razložnikova in Rudi Zupančič, jugoslovansko sindikalno sekcijo rojak Golob, sindikat rudarjev pa Alojz Zupančič iz Lensa.

Prireditve se je začela ob treh popoldne. K programu je doprinesla lep delež šolska mladina, ki je v uvodu zapela našo in francosko himno. Predsednik društva Franc Burnik je v svojem govoru opisal zgodovino društva in njegov pomen, nato pa so navzoči z enominutnim molkom počastili spomin umrlih članov. V nadaljevanju programa, ki je bil zelo pester in razgiban, so sodelovali: moški pevski zbor, slovenska godba, solistka gospa Simone, ki je sicer po rodu Francozinja, pa je zelo lepo po slovensko zapela, in šolski pevski zbor. Mladina pa ni samo pela, ampak so pod spretnim vodstvom rojaka Mlinarja naši fantje in deklički tudi prav lepo zaplesali.

Slavje je bilo prav pristrčno in bo gotovo ostalo vsem v lepem spominu. Mladina in odrasli so obljubili, da se bodo v kratkem spet predstavili našim rojakom na prireditvi z novim, še lepšim programom.

Jugoslovanski večer v Waubachu

Moški pevski zbor St. Joseph iz Waubacha je v oktobru priredil jugoslovanski večer. Prikazovali so filme, ki so jih posneli ob lanskem gostovanju v Sloveniji. Ta pevski zbor, v katerem so večinoma holandski rudarji, je lani kot gost naših delavskih društev Svobod priredil uspešne koncerte v Ljubljani, Trbovljah, Zagorju, Velenju in na Bledu. V zahvalo za lep sprejem v Sloveniji so sprejeli za častne člane nekaj predstavnikov naših društev in jim poslali lepo izdelane diplome. Med drugimi je prejela takšno diplomu tudi Lojzka Marinšek, predsednica društva »Sadjar in vrtnar« iz Šiške v Ljubljani. Člani tega društva so leta 1960 obiskali Holandijo, kjer so si ogledali nasade. Spremljal jih je tudi zabavni ansambel »Dobri znanci«, ki je priredil več uspešnih nastopov v naših rudarskih naselbinah.

Iz ZDA

Letos prva mladinska konferenca SNPJ

Zlati jubilej mladinskega oddelka Slovenske narodne podporne jednote in 25-letnica mladinskih krožkov bo nedvomno eden letošnjih najpomembnejših dogodkov iz življenja ameriških Slovencev. SNPJ je bila prva slovenska podporna organizacija in med prvimi izmed drugih podobnih organizacij v Ameriki, ki je sprejela v članstvo, zavarovanje in zaščito tudi mladino. V petih desetletjih obstoja mladinskega oddelka je bilo sprejetih v Jednoto nad 90.000 naših fantov in deklet, od katerih jih je ostalo nad 35.000 vključenih v organizaciji tudi potem, ko so odrasli. Pomembni jubilej bo SNPJ slavila letos na prvi mladinski konvenciji, za katero bo kraj in čas še določen. To bo vsekakor zelo lepa in pomembna manifestacija naše mladine v ZDA. Kot častni delegati se je bodo udeležili tudi zmagovalci v jubilejni kampanji, ki je bila oktobra razpisana z namenom, da se še bolj pomnožijo vrste članov mladinskega oddelka SNPJ. Ze v prvem mesecu je bila kampanja kar uspešna. K tekmovanju se je prijavilo 115 društev. V oktobru so se mladinski oddelki SNPJ pomnožili za 265 novih članov, ki so vpisali 227.500 dolarjev zavarovalnine. Največ novih članov si je pridobilo društvo SNPJ v Syganu. Najbolj pa so se v kampanji oktobra izkazali Willi Kopriiva, Leona Wirant, Raymond Luzar, Fanny Medle in Lilian Brčko.

Prosvetin izlet v rojstno domovino

bo vsekakor tudi dogodek leta. Naročniki, bralci in prijatelji Prosvete, tega našega vodilnega časopisa v ZDA, si prav gotovo že pridno ogledujejo kovčke, ki jih bodo potrebovali za ta prijetni in lep izlet. Tudi tisti, ki so doslej omahovali in se niso odločili za pot, se bodo gotovo zdaj brez pridržka in izgovora odločili. Saj kdo bi se mogel odreči potovanju v veseli domači družbi samih znancev in prijateljev, povrh vsega pa še s takšnim lepim ciljem, kakor je

obisk domačega kraja in domačih ljudi. Seveda se tudi v starem kraju že pripravljamo na topel sprejem. Posebej objavljamo program osemdnevnega izleta po Sloveniji, ki so ga sestavili pri Kompasu skupaj s predstavniki Slovenske izseljenske matice za izletnike Prosvete. Same najlepše kraje so izbrali ter najboljše hotele, da bodo izletniki res lahko vsestransko zadovoljni. Tudi piknik 4. julija na Otočcu bo letos O Kay. Lepo vreme je že vnaprej naročeno. Še razna druga prijetna presenečenja bodo doživeli letošnji izletniki v starem kraju. Toda o tem bomo spregovorili v Rodni grudi prihodnjič na drugem mestu.

Tudi upokojenci nas bodo obiskali

Kakor nam je v svojem dopisu omenil znani rojak Krist Stockel iz Clevelanda, se tudi naši ameriški upokojenci pripravljajo za skupen obisk rojstne dežele. V ta namen so celo ustanovili poseben odbor in za predsednika izbrali prav rojaka Stockla. Torej je vsa reč res v pravih rokah. Z rojakom Stocklom smo se seznanili že pred leti pri Matici, ko je obiskal Slovenijo. Bil je eden izmed pobudnikov in organizatorjev prvega ameriškega piknika v Kamniški Bistrici. Ti pikniki so pgnali globoke korenine in postali ena najbolj priljubljenih vsakoletnih prireditev ameriških Slovencev v starem kraju. Dobrodošli, fantje in dekleta, kar čimveč naj vas pride. Prav veseli bomo, če se bo rojak Stockel še kaj oglasil in nam sporočil, kako priprave za skupni izlet upokojencev napredujejo. Tega obiska bodo veseli tudi naši upokojenci. Morda bi se lahko organiziralo tudi kakšno medsebojno srečanje tako nekje ob kozarčku rujne kapljice in veseli domači pesmi.

Tončka, čestitamo!

Prav ponosni smo tudi, ko gledamo v Prosveti slike naših društvenih jubilarantov — rojakov in rojakinj, ki so že dolgih pet desetletij člani društev SNPJ. Ni jih malo, teh pionirjev, ki so morali nekoč težko orati in kleno zrnje sejati, da je društveno življenje tako bogato obrodilo. Pa smo nedavno na eni teh objavljenih fotografij v Prosveti srečali nasmejan tako zelo znan obraz — našo Tončko Urbančevo. Brali smo, da je že pet desetletij članica društva Nada št. 102 SNPJ, kjer je bila tudi dolgoletna uradnica. Draga Tončka, k zlati znački in pismenemu priznanju, ki si ju prejela od SNPJ, prilagamo še prav toplo čestitko vseh nas od Matice, ki te poznamo in radi imamo!

Obletnice

Petdesetletnico sta lani v novembru slavili Slovensko samostojno podporno društvo v Waukeganu — North Chicago in društvo Venera št. 192 SNPJ v West Allisu. V Wilardu pa so decembra slavili 50-letnico ustanovitve willardske župnije. Nekateri od ustanoviteljev še živijo. Razveseljivo je, da večina mlajših v Wilardu še lepo slovenski govori in tudi v cerkvi imajo še vedno slovenske pridige.

YUGAL uspešno deluje

YUGAL so kratice za Jugoslovansko-avstralsko ligo v Sydneyu, ki je lani zelo uspešno delovala v korist svojih članov — jugoslovanskih izseljencev. Zlasti se je klub izkazal pri prizadevanjih, da se člani čim hitreje prilagode delu in življenju v Avstraliji. Klub je pred nekaj meseci odprl lastne prostore, kjer se člani zbirajo v prostem času. — Nogometna sekcija YUGAL je lani poleti dosegla takšne športne uspehe, kakor doslej še nobeno moštvo v New South Walesu. Kar trinajst tekem so igrali brez poraza ter dosegli čast, da z najboljšimi moštvi Avstralije tekmujejo za pokal Avstralije. Moštvo YUGAL je bilo imenovano za najboljšo moštvo sezone.

Konferenca tiska v Torontu

V dnevih 8. in 9. decembra je bila napovedana v Torontu konferenca tiska, na kateri so — kakor poročča v kanadsko-jugoslovanskem tedniku Jedinstvu I. Štimac — predvsem razpravljali o razširitvi in zboljšanju tega lista. Avtor predlaga, naj bi v vsakem, tudi najmanjšem naselju, kjer žive Jugoslovani, kakor so npr. SS Marie, Port Artur, Winnipeg, Edmonton, Prince George, Sarnia itd. ustanovili poseben tiskovni odbor, ki bi pod vodstvom tajnika skrbel za zbiranje dopisnega gradiva in širjenje lista na svojem območju. Lani je napredni delavski tisk v Kanadi slavil 51-letnico.

Umrli je naš najstarejši izseljenec v Argentini

Konec avgusta lani so v Rosariu pokopali starosta naših izseljencev v Argentini, 95-letnega Juana Kokića. Pokojni Kokić je bil v naši naselbini v Argentini markantna osebnost.

Bil je zelo iskren rodoljub in vneto je sodeloval v narodnih društvih in jih podpiral. Že leta 1928 je bil imenovan za prvega jugoslovanskega konzula v notranjosti Argentine. Vsem rojakom, ki so se v težavah obrnili nanj, je pomagal in svetoval. Zlasti pa ni nikoli pozabil svoje rodne dežele in je veliko prispeval pri obnovi in modernizaciji svojega rojstnega kraja Pitve na Hvaru.

Kakor si je prizadeval za svoj stari kraj in rojstno domovino, za jugoslovansko naselbino v Argentini, je mnogo storil tudi za razvoj in napredek svoje druge domovine in je bil zato tudi deležen številnih zasluženih priznanj. Eno zadnjih je bilo odlikovanje mesta Rosaria, ki mu je podelilo zlato medaljo kot najstarejšemu zaslužnemu izseljencu.

Ina Slokan

Vprašanja in odgovori

J. V. Wichrath, Nemčija

Septembra 1961 sem odšel ilegalno preko meje, kjer sedaj živim. Zapustil sem svojo hišo in ženo z družino. Na našem poslaništvu sem se zanimal, če bi se lahko vrnil, a do sedaj zadeve še nimam urejene. Zadnji čas sem si tukaj izboljšal življenjske pogoje in sem sklenil, da se ne bom vrnil, pač pa bi rad vzel družino k sebi. Rad bi vedel, kakšne dokumente si moram za to tukaj priskrbeti.

Prav je, da žive družinski člani skupaj. Pišite ženi, naj zaprosi za dovoljenje za izselitev na tajništvu za notranje zadeve pri ObLO Ptuj. Gotovo ne bo imela posebnih težav, da bo dovoljenje dobila. Tam ji bodo tudi povedali, kakšne dokumente potrebuje za to.

Če pa se nameravate nekoč vendarle z družino vrniti v domovino, je prav, da pomislite že sedaj na to, da ni enostavno dobiti članovanje.

J. K. Maribor

Prosim vas za naslov pristojnega urada, ki bi mi lahko pomagal najti očeta mojega nedoletnega brata, ki je pobegnil čez mejo leta 1950. Baje živi v Kanadi (v Montrealu).

Istočasno me zanima, ali lahko mati po kakšnem zakonu v inozemstvu izterja od njega plačilo. Pripominjam, da ima očetovstvo priznано.

Na vaše vprašanje vam sporočamo, da niti v Jugoslaviji niti nikjer v inozemstvu ni urada, kjer bi bili vpisani prav vsi ljudje, ki so se kdajkoli in kamorkoli izselili iz domovine. Saj sami veste, da mnogokrat odhajajo skrivaj in tukaj ne uredijo svojih dokumentov. Ko pa pridejo v tujino, se prav tako največkrat ne javijo našemu diplomatskemu predstavništvu, marveč se prijavijo le na občini, kjer se zaposlijo.

Izseljenska matica tu pa tam na željo sorodnikov poizveduje po kakem tako »izgubljenem« svojecu, vendar pa mora imeti za to kaj več podatkov, kot ste nam jih sporočili vi o očetu vašega mladoletnega brata. Morali bi vedeti vsaj njegov zadnji naslov v Kanadi.

Izterjati kakršnekoli zahtevke od ljudi, živčih v tujini, ni lahka stvar. Mati bi morala imeti advokata, ki bi zastopal njene pravice v Kanadi.

KAKOR DRUGA MATI Hessen, Nemčija

Ko sem lani dobil od doma brzojavko, da je mati na smrtni postelji, sem se s prvim brzovlakom odpeljal v München na jugoslovanski konzulat, ki mu gre vse priznanje, saj sem v pol ure dobil vizum za Jugoslavijo in tako prispel domov nekaj ur pred materino smrtjo. Moram vam pa povedati, da pred mojim odhodom ni manjkalo škodoželjnih pripomb. Vsi so trdili, da me bodo v Jugoslaviji zaprli, jaz pa sem se spomnil govora Aleksandra Rankoviča, ki sem ga slišal po radiu Ljubljana v izseljenski oddaji. Prepričal sem sebe in druge, da to niso samo besede in da domovina res odpira vrata vsem, ki jo želijo obiskati ali se vrniti domov.

In končno še nekaj. Tudi odslej želim redno prejemati RODNO GRUDO, Zdaj, odkar sem izgubil mater, me nihče več ne bo tako redno obveščal o dogodkih doma, zato mi bo vaša revija še ljubša — bo mi kakor druga mati.

Ferdinand Feldin

POTRUDILI SE BOMO, DA PRIDOBIMO SE NOVE NAROCNIKE Harris Park, Avstralija

Prejeli smo vašo revijo in se vam najlepše zahvaljujemo. Neverjetno nas je iznenadila in razveselila. Rodna gruda je vredna vse hvale, izredno pa so nam všeč ilustracije, ki prikazujejo napredek v naših domačih krajih. Radi naročamo revijo in potrudili se bomo, da pridobimo še nove naročnike. Prepričani smo, da bo ta lepa revija razveselila vsakega našega človeka v tujini, nas ohrabila in združevala v medsebojno prijateljstvo. Najtopleje se zahvaljujemo in vas pozdravljamo

Angela in Sveto Kulišič

VESELI NAS, DA NAŠA DOMOVINA TAKO NAPREDUJE Etaing, P. d. C., Francija

Rodna gruda nas je res zelo razveselila zato, ker priobčuje veliko lepega in novega iz rojstne domovine in nam daje moč in upanje v osakdanjih težavah. Veseli nas, da naša domovina tako hitro in uspešno namereda domovino in tujino in edina najlepša možnost,

SE VEDNO SEM JUGOSLOVAN Tönisheide, Nemčija

Slišal sem o novem zakonu za begunce. Kakšna sreča, lahko bomo prišli na obisk ali pa se za stalno vrnili domov. Od otroških let sem sanjal, kako bi odšel v tuji svet. Nameraval sem odpotovati na Novo Zelandijo, pa sem končal v nemškem rudniku. Zdaj pa spet sanjam, in sicer o obisku rojstne domovine, kajti v srcu sem še vedno Jugoslovčan in vedno se vprašujem, zakaj sem odšel v svet.

Alojz Drošč

RODNA GRUDA MI RES VELIKO POVE O DOMU Adelaide, Avstralija

Najprej vas vse kakor tudi druge Slovence po širnem svetu prav lepo pozdravljam! Z vašo revijo Rodno grudo sem zelo zadovoljen. Jaz jo imenujem kar »Baby«. Ona mi res na prijeten način veliko pove o domu pa tudi o življenju drugod, skratka, priobčuje novice z vseh kontinentov zemeljske oble. Pošiljam vam naročnino za Rodno grudo in se zahvaljujem za vse prejete številke z željo, da bi mi revijo tudi v bodoče pošiljali in nam Slovincem v tujini vedno stali ob strani.

Franc Kmetič

VRNITI SE V DOMOVINO IN NIKDAR VEČ LOČITI SE OD NJE... Backnang, Nemčija

Želim, da mi še naprej redno pošiljate »Rodno grudo« in vaš koledar. Moram priznati, da smo zelo zadovoljni z vašo revijo in še posebno ponosni na našo lepo Slovenijo, ki tako naglo napreduje. Leta v tujini tečejo, a hrepenenje po rojstnem kraju je vedno večje. Najina edina želja je vrniti se v domovino in nikdar več ločiti se od nje; sleherni utrip srca kliče le domov! Prav lepo vas pozdravljata zvesta naročnika in Slovenceva

Andrej in Stanka Ribarovič

REVIJA PRINAŠA TOLIKO TOPLOTE, DA SE ZALEDENELO SRCE OMEHČA Pittsburg, Kansas, ZDA

Brez vaše revije sploh ne bi mogel biti. Vsak mesec prinaša toliko lepega iz domačih krajev, bodisi v sliki ali besedi, da človeka v tujini čisto pomladi. Iz domovine je to najlepše čtivo, tako kot je med tukajšnjim najlepša Prosveta. Človek ne najde pravih besed, da bi se dovolj zahvalil. Revija prinaša toliko miline, toliko prisrčnosti, toliko toplote, da še zaledenelo srce omehča. Marsikoga, ki je med vojno ali po njej odšel iz domovine zapeljan ali zaslepljen, tako čtivo pripelje na drugačne misli. Sicer pa, kot pravi pesnik Simon Gregorčič: »Kdor ima srce, zna za dom solze, mile domovine raj.« Slovenija je bila že nekdanj lepa, zdaj pa vem, da je še lepša, ko ste zgradili toliko novega in ko tako skrbite za boljše življenje delovnega človeka

Matevž Premk

VPIŠITE ME MED STALNE NAROCNIKE RODNE GRUDE IN KOLEDARJA Winnipeg, Man. Kanada

Prosim, da me tudi letos opišete med naročnike Rodne grude in Slovenskega izseljenskega koledarja. Revijo pošiljajte redno tudi moji mami v Sentilj. Za naročnino vam pošiljam petnajst dolarjev, kar je več, naj bo za tiskovni sklad. Želim vam v bodoče mnogo uspehov pri vašem delu in da bi Rodna gruda prinašala čimveč slik iz prelepe Jugoslavije. Prav lepo vas vse pozdravlja

Ana Slopiček z možem

naši zastopniki

Rubrika je posvečena vsem tistim našim ljudem v tujini, ki še deset let skrbijo za to, da RODNA GRUDA in SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR prideta v čimveč slovenskih hiš po svetu. O vseh bi radi spregovorili letos nekaj besed, zato prosimo, da se oglasite vsi tisti, ki ste kakorkoli pomagali širiti naš tisk, zbirati naročnike in naročnice. Pošljite nam kratke prispevke iz svojega življenja in dela s slikami.

Na sliki je naš zastopnik Jurij ARTIČ iz Lievina, Pas de Calais v Franciji, z vnučkinjo Daniello in vnukom Georgesom, slikan lani meseca avgusta.

To je vse, kar Artič ima: hčerki in vnuke. Sin, edinec, je padel kot prostovoljni borec za osvoboditev Reke, v Šapjanah pri Ilirski Bistrici tik pred osvoboditvijo Jugoslavije. Po vojni je Artič prihajal s svojo pokojno ženo Pavlo na grob svojega sina. Prinesel je nagrobno ploščo, prinašal je rože... in bolečino. In ko je izgubil še ljubljeno ženo, je stari rudar menil, da mu bo počilo srce. Pa to dobro, jekleno srce še vedno živi in ljubi. Ljubi svoje drage in ljubi — domovino.

Že vsa leta zbira po Lievinu in okolici naročnike in naročnice za naš tisk, že vsa leta zvesto dopisuje z nami, poroča o dogodkih med tamkajšnjimi Slovenci. Veliko pisem se je že nabralo v teh letih. Marsikaj zanimivega in koristnega je v njih. Skrbno jih hranimo, kakor hranimo pisma drugih dopisnikov in zastopnikov, saj so to dragoceni delci zgodovine slovenskega izseljenstva.

V. V.

Osemdnevno potovanje po Sloveniji in Istri za izletnike Prosvete iz Clevelanda

1. dan. Odhod iz Ljubljane ob 8. uri v Postojno. Ogled Postojnske jame — po ogledu kosilo v jamski restavraciji. Kratka kulturna prireditve. Po kosilu nadaljevanje potovanja do Opatije — večerja in prenočišče v hotelu CENTRAL-PARK Jadran.

2. dan. Zajtrk. Dopoldne kratek obisk ladjedelnice »TRETJI MAJ«, nato avtobusna vožnja ob slikoviti istrski obali do Pulja. Kosilo in ogled mesta (amfiteater). Po kosilu nadaljevanje potovanja v Piran — večerja in prenočišče v hotelu METROPOL. Zvečer po želji izlet v največje slovensko obmorsko letovišče — Portorož.

3. dan. Po zajtrku odhod po novi cesti v Lipico — ogled slovite žrebčarne Lipica in odhod v Sežano. Kosilo v hotelu TRIGLAV. Po kosilu nadaljevanje potovanja po Soški dolini preko slikovitega prelaza Vršič (1661 m) do Bleda. Večerja in prenočišče v hotelu TOPLICE na Bledu.

4. dan. Kompletni penzion v hotelu Toplice. Izlet na grad z ogledom muzeja, na blejski otok in po želji v Vintgar, Drago ali Begunje.

5. dan. Po zajtrku izlet v Bohinj k slapu Savice. Kosilo v hotelu POD VOGLOM. Nato povratek na Bled. Večerja in prenočišče na Bledu.

6. dan. Takoj po zajtrku odhod iz Bleda v Kranj — ogled tovarne kinoprojektorjev ISKRA — nato odhod v Velenje, kjer bo kosilo, ogled mesta, večerja in prenočišče.

7. dan. Po zajtrku odhod skozi Celje v Rogaško Slatino, kosilo, večerja in prenočišče v Zdravstvenem domu.

8. dan. Po zajtrku povratek v Ljubljano po novi cesti. V Ljubljani zaključno kosilo v hotelu TURIST.

Želite prijeten dom v Sloveniji?

V Logu pri Vrhniki, ob glavni cesti Ljubljana-Vrhnika, je naprodaj hiša s komfortnim trisobnim stanovanjem, z elektriko, vodovodom in kopalnico. Ob hiši je primeren prostor za gažaro, okrog nje pa lep sadni vrt, njive in travnik z gozdiškom. Parcela s hišo vred meri 2,50 ha. Hiša je vseljiva proti takojšnjemu plačilu.

Pišite na naslov: Andrej Novak, Koper, Semečela, Srebrničeva 9.

Vsem poslovnim prijateljem, sodelavcem
in bralcem RODNE GRUDE,
posebno pa našim rojakom v tujini
želimo veliko uspehov in zadovoljstva v letu 1963

**Srečno
novo leto
1963**

**želi
in se priporoča**

hotel
SLON

**LJUBLJANA
Titova 10**

VARNOST

podjetje za čuvanje ljudskega premoženja
LJUBLJANA, Trdinova 8

G R A N D H O T E L

UNION

LJUBLJANA

Vsem bralcem
RODNE GRUDE
posebno
pa vsem našim izseljencem
želi
srečno novo leto 1963

kolektiv
Grand hotela
UNION

LJUBLJANA, Miklošičeva cesta

Operna klet

V LJUBLJANI

nasproti opernega gledališča

Obiščite nas!

Ribja restavracija
OPERNA KLET
LJUBLJANA, Župančičeva 2

Postregli vas bomo gostoljubno
in pristrčno s strokovno
pripravljenimi ribami in drugimi
okusnimi jedili, z dalmatinskim
pršutom in paškim sirom
ter s sončnimi vini z otoka Visa
in Hvara